

Yrittäjyyden asialla

Satakorkea
Satakunnan korkeakoulut

YRITTÄJYYDEN ASIALLA

Matti Lähdeniemi,
Hanna Rautava-Nurmi &
Hanna Valtokivi (toim.)

YRITTÄJYYDEN ASIALLA

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Pori 2011

ISBN 978-951-633-076-4 (painettu)

ISBN 978-951-633-077-1 (pdf)

© Tekijät

Julkaisija:

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Tiedepuisto 3, 28600 PORI

Puh. (02) 620 300

www.samk.fi

Taitto:

Jatta Lehtonen

Paino:

Eura Print Oy 2011

YRITTÄJYYDEN ASIALLA

Satakunnan korkeakoulut:

DIAK Länsi Porin toimipaikka

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Porin yliopistokeskuksessa toimivat yliopistoyksiköt

Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos Rauman yksikkö

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	10
Apparaatti – Satakuntalaisen Ideoiden Koneistamo	13
Avoin innovaatiotoiminta ammattikorkeakoulun ja kumppanien vuorovaikutuksessa	21
Elämyksellinen yrittäjävalmennus	27
Projektijohtaminen yrityksen oppimisen välineenä.....	33
Satakunnan ammattikorkeakoulun yrityskiihdyttämö – Korkeakouluosaamiseen perustuva yrittäjyys.....	37
Satakunnan Perheyrittäjäverkosto	45
Satakunta – yrittäjyyskasvatuksen edelläkävijä.....	49
Sosiaalialan korkeakouluopiskelijoiden innostaminen yrittäjyyteen	53
Yrittäjyyskasvatus opettajankoulutuksessa – taustaa ja käytäntöä	57
Yrittäjänpolvenvaihdokset Satakunnassa	63
Kirjoittajat	69

JOHDANTO

Satakunnan korkeakoululaitos, Satakorkea, määritteli strategiassaan 2008 yhdeksi keskeiseksi painopisteekseen yrittäjyyden edistämisen ja yrittäjyyskasvatuksen. Tätä lähdettiin toteuttamaan yrittäjyysryhmässä, jossa on kattava edustus Satakorkean korkeakouluyksiköistä sekä Satakunnan Yrittäjien asiantuntija. Päivitetystä strategiassa ”Satakorkea 2015–Energinen yhteistyön korkeakoululaitos” keskeisenä teema-alueena on edelleen yrittäjyysosaaminen, energiaosaamisen, elämys- ja palveluosaamisen, terveys- ja hyvinvointiosaamisen lisäksi. Korkeakouluosaamiseen perustuvalla yrittäjyydellä ja yrittäjyyskoulutuksella on merkittävä rooli myös nykyisessä hallitusohjelmassa.

Yrittäjyyden edistämiseksi tehtävä työ ja yrittäjyyskasvatus näkyvät koulutuksessa, tutkimus, kehitys ja innovaatiotoiminnassa sekä aluevaikutuksessa. Yrittäjyysopintojen ja -kasvatuksen kautta Satakunnan korkeakoulut pyrkivät kannustamaan ja kasvattamaan opiskelijoitaan yrittäjyyteen. Jokainen toimija kehittää omaan koulutusosaamiseensa liittyvää yrittäjyysopetusta, jotka yhdessä muodostavat yhden koko korkeakouluverkoston kattavan, yrittäjyyden edistämiseen liittyvän opintokokonaisuuden.

Kaikilla yksiköillä on tällä hetkellä tarjolla yrittäjyysopintoja joista osa on ”joustavien opintomahdollisuuksien” piirissä: opiskelija voi valita opintoja SataJOO-tarjonnasta. Jokainen toimija kehittää omaan koulutusalaosaamiseensa liittyvää yrittäjyysopetusta keskinäisessä yhteistyössä. ROKL:ssa on lukuvuonna 2009–2010 aloitettu kaikille opiskelijoille pakollinen yrittäjyyden/yrittäjyyskasvatuksen opintojakso, jolla valmistuneiden opettajien kautta välitetään yrittäjyysasennetta peruskouluun.

Yrittäjyyskasvatusta toteutetaan kaikissa Satakorkean yksiköissä ja se näkyy erityisesti opinnoissa, joissa on yhteistyötä yritysten ja yhteisöjen kanssa. Yrittäjyyskasvatus johtaa myös todellisten yritysten perustamiseen.

Korkeakoulut edistävät mikro- ja kasvuyritysten ja korkeakoululaitoksen välistä yhteistyötä. Aluevaikutusta toteutetaan korkeakouluosaamiseen perustuvien mikro- ja kasvuyritysten sekä korkeakoululaitoksen välillä yhteistyössä muiden kumppanien kanssa. Tavoitteena on uusien yritysten synnyttäminen, yritysten liiketoiminnan vahvistaminen ja innovaatioprosessin hyödyntäminen kilpailukyvyyn vahvistamisessa.

Satakorkeassa on tuotettu hyvin monipuolisesti yrittäjyyttä käsitteleviä julkaisuja. Julkaisujen aihepiireissä on hyvin vahva käytännön läheisyys liittyen alueellisiin strategioihin, kilpailukykyyn, sosiaalisiin verkostoihin, innovaatioprosesseihin sekä aluevaikutavuuden tuloksiin.

Satakorkeassa on tehty yhteisten kansallisten ja kansainvälisten tutkimus- ja kehittämisalueiden analyysiä ja valintaa, jonka pohjalta tavoitteena on löytää yhteisiä TKI-hankkeita ja tuottaa niihin liittyviä opintonäytteitä, tutkimustöitä ja julkaisuja. Tutkimuksellista toimintaympäristöä tukevat muun muassa Apparaatti, Innovaatiolaboratorio, Satakunnan perheyrittäjyysverkosto, Satakunnan ammattikorkeakoulun Yrittäjäkeskus, yliopistokeskuksen yrittäjyyden professuuri ja YES-keskus.

Satakunnan tulevaisuus nojautuu vahvasti korkeakouluosaamiseen perustuvaan yrittäjyyteen ja tästä johtuen ryhmä on asettanut tavoitteeksi:

- korkeakouluosaamiseen perustuvien yritysten lisääminen alueella
- yhteiset yrityskiihdyttämö- ja hautomomallit
- opiskelijan kasvun tukeminen samanaikaisesti korkeakouluosaamiseen perustuvaksi asiattuntijaksi ja todelliseksi yrittäjäksi
- liikeidean kehittäminen, yrittäjänä toimiminen ja yrityksen kehittäminen on osa korkeakoulututkintoa
- yrittäjyyskoulutusta saaneet mentorit korkeakouluosaamiseen perustuvan yrittäjän tukena liikeidean ideointivaiheesta yrityksen perustamisvaiheeseen
- korkeakouluosaamiseen perustuvan yrittäjyyden edistämisen parhaiden käytänteiden levittäminen ja jalostaminen
- osaamisintensiivisten yritysten verkostoitumisen vahvistaminen
- erilaisten yrittäjyysmuotojen tukeminen (uudet toimialat, sosiaaliset yritykset, järjestöpohjaisen toiminnan muuttaminen yrittäjyydeksi)
- yhteisen maakunnallisen esihautomoprosessin kehittäminen
- innovaatioihin liittyvän osaamisen kytkeminen osaksi korkeakouluosaamiseen perustuvaa yrittäjyyttä
- korkeakoululaitoksen osaamisen vahvistaminen yrittäjäpolvenvaihdoksissa.

Yrittäjyyden tutkijaseminaareista muotoutui vuonna 2010 ensimmäinen yrittäjyysseminaari: Satakunnan korkeakoululaitos yhdessä yrittäjyyden asialla. Seminaarilla vahvistetaan Satakorkean yrittäjyyden tunnettuutta ja levittämään tuloksia. Tässä seminaarissa kohderyhmä laajennettiin tutkijoista alueen yrittäjiin, Satakorkean henkilöstöön ja opiskelijoihin sekä yrittäjyyden kehittämisestä kiinnostuneisiin tahoihin.

Nyt perinne jatkuu toisella yrittäjyysseminaarilla ja vahvistuu Satakorkean yhteisenä julkaisuna ”Yrittäjyyden asialla”. Satakorkeassa yrittäjyys on monimuotoista ja sillä on monet kasvot. Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyys kulkee ihmisen kanssa läpi elämän. Se käsittää yrittäjyyden tutkimuksesta käytännön operaatioihin. Kädessäsi on julkaisu, johon et voi olla perehtymättä. Nautinnollisia yrittäjyyden lukuhetkiä juuri Sinulle.

Yrittäjyysryhmän ja toimituskunnan puolesta

Matti Lähdeniemi, Hanna Rautava-Nurmi ja Hanna Valtokivi

Apparaatti

– Satakuntalaisten Ideoiden Koneistamo

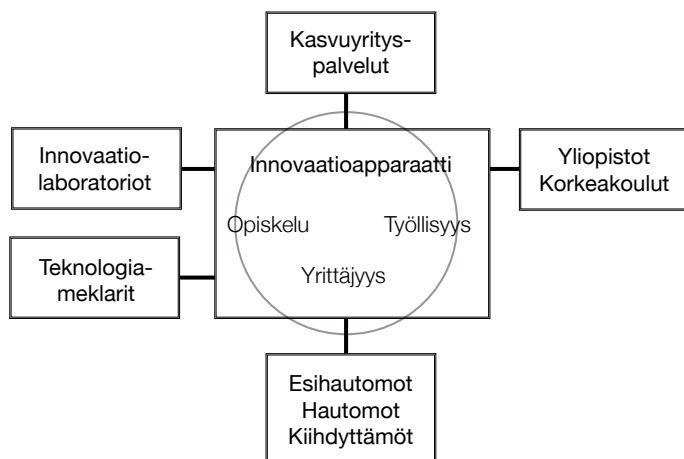
Cimmo Nurmi ja Teppo Lundell

Apparaatti on valtakunnallisen Demola/Protomo –toimintamallin (ks. www.uusitehdas.fi) satakuntalainen sovellus. Demola/Protomo –yhteisö antaa seudun korkeakouluille, yrityksille ja ihmisille taustasta riippumatta mahdollisuuden kehittää uusia ratkaisuja yritysten ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Opiskelijoilla on perinteisestä poikkeava mahdollisuus osoittaa osaamistaan ja oppia uutta. Yritykset voivat kehittää omaa toimintaansa monialaisessa yhteistyössä.

Apparaatti tarjoaa maksuttomat tilat ja laitteet, korkeakoulujen ja kehittäjäorganisaatioiden tuen ja asiantuntijoiden sparrauksen uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämiseen ja markkinoille viemiseen. Apparaatissa voidaan kehittää tuotteiden ja palvelujen prototyyppisiä ja spin-off-liikeideoita yhteistyössä potentiaalisten asiakkaiden kanssa.

Apparaatti on uusi, laaja-alainen ja yhteinen toimintatapa ja konkreettinen innovointiyhteisö/ympäristö (kuva 1), joka

- tuo satakunnan yliopisto- ja korkeakouluosaamisen yhteen
- aktivoi yritysten kehittämis- ja osaamistarpeiden täyttämistä
- synnyttää uusia innovaatioita ja yritystoimintaa ja
- toimii yhteistyössä alueen innovaatioympäristön toimijoiden kanssa.

Kuva 1. Innovaatioapparaatti konkreettisena ympäristönä opiskeluun, työllistymiseen ja yrittäjyyteen.

Apparaatti on vuosien suunnittelun tulos

Apparaatti on yli neljän vuoden suunnittelun ja kehittämisen tulos. Ensimmäiset askeleet otettiin vuonna 2007, kun SAMK, TuKKK:n Porin yksikkö ja Prizztech valmistelivat Satakuntaliitolle esityksen Liiketoimintaosaamisen huippuyksikön perustamisesta. Tavoitteena oli tehostaa liiketoimintaosaamisen tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoimintaa keskittämällä osaamisen ja toiminnan koordinoiti yhteistyöorganisaatioon. Huippuyksikön perustaminen nostettiin Maakuntaohjelman (2007-2010) Innovaatiot-osiossa yhdeksi tärkeimmäksi toimenpiteeksi. Hanke ei silloin saanut Satakuntaliiton rahoitusta. Liikesivistysrahasto myönsi kuitenkin hankkeelle erittäin merkittävän avustuksen.

Huippuyksikkö-ajatusta työstettiin eteenpäin vuonna 2008 lisäämällä yhteistyötä korkeakoulujen opetuksen kanssa. SAMKin, TuKKK:n Porin yksikön, Prizztechin ja RSK:n tavoitteena oli perustaa InnoToimistot, jotka suunniteltiin sijoitettavaksi Porin lentokentän AviaPori –alueelle tai Porin Puuvillaan sekä Raumalle nousevaan yritystalo Tähteen. InnoToimistojen kautta koordinoitaisiin liiketoimintaosaamisen koulutus-, tutkimus ja kehittämistoimintaa. Hanke ei silloin saanut rahoitusta Länsi-Suomen Lääninhallitukselta.

Suunnittelutiimi ei kuitenkaan antanut vastoinkäymisten lannistaa itseään. Usko omaan tekemiseen oli edelleen vahvaa. Vuonna 2009 Prizztechin osaamiskeskusohjelman ja SAMKin tki-toiminnan henkilöstön väliset kahvipöytäkeskustelut Protomosta, Demolasta ja Liiketoimintaosaamisen huippuyksiköstä käynnistivät uuden suunnitteluprosessin. Samalla aloitettiin keskustelut ELY-keskuksen kanssa. Puolentoista vuoden suunnittelu- ja kehittämistyön tuloksena rahoitus varmistui ja suunnittelun kolmosvaihe voitiin käynnistää 28.2.2011.

Tätä kirjoitettaessa Apparaatti-toiminta on käynnistynyt ja Satakunnan Apparaatin Porin ovet ovat auenneet. Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa Apparaatti on valittu yhdeksi Satakunnan korkeakoululaitoksen kehittämisen painopistealueeksi.

Strateginen tausta

Neljä merkittävintä strategista taustaa hankkeelle ovat Suomen elinvoiman lähteet -kehitysohjelma, valtakunnallinen osaamiskeskusohjelma, työ- ja elinkeinoministeriön kansallinen koheesio- ja kilpailukohjelma (KOKO) sekä Porin seudun innovaatiostrategia ja Rauman seudun innovaatio-ohjelma.

Suomen elinvoiman lähteet –kehitysohjelman mukaan ”Uudenlaisena yritystoiminnan kehittämisen mallina on käynnistetty eri puolilla Suomea toimintaa, jota kuvataan termillä innovaatioapparaatit. Uudenlaisten yhteistoimintamallien vahvempi levittäminen ja implementointi olisi tarpeellista.” Kehitysohjelman loppuraportissa todetaan, että uuden työn kulttuurissa ja arvotaloudessa avoin tieto on tuotannon tärkein raaka-aine. Vastaavasti ihmisten osaaminen ja kyky jakaa tietoa organisaatioissa ja organisaatioiden välillä ovat tärkeimpiä tuotannontekijöitä. Tulevaisuuden uudet innovaatiot syntyvät luovassa vuorovaikutteisessa prosessissa ilman, että tehdään etukäteen ”valmiita” tuotteita ja ”konseptoituja” palveluita. Kun tarve- ja käyttäjälähtöisyys yhdistetään avoimeen tietoon, jatkuvaan merkitykselliseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen, luodaan samalla uusia innovaatio- ja palvelu- ja vaihdantavirtoja. Kehitysohjelmassa kannustetaan käynnistämään innovaatioapparaatteja eri puolille Suomea.

Valtakunnallisen osaamiskeskusohjelman Jokapaikan tietotekniikka -klusteriohjelmalla toteutetaan Satakunnassa. Protomo on kehitetty osaamiskeskusohjelmassa. Protomo toimii Tampereella, Jyväskylässä, Salossa ja Kouvolassa. Pääkaupunkiseudulle on valmistumassa seuraava Protomo. Toimintamalli on Työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymä ja valtakunnallisella tasolla tukema. Protomo on uusi suomalainen innovaatioapparaatti, joka luo osaamisen uusia yhdistelmiä ja synnyttää osaajille uusia yrityksiä ja työpaikkoja. Protomo palvelee sekä yritysideoiden kehittäjiä että eri alojen nuoria osaajia ja kokeneita ammattilaisia. Se on monipuolisesti kiinni alueellisissa yhteisöissä ja kansainvälisissä verkostoissa, ja voi tarjota uusia näkökulmia ja osaajia yrityksille ja tuote- ja palvelukehittäjille. Esimerkiksi Jyväskylässä toimiva Protomo on ollut menestystarina jo ensimmäisen vuoden aikana. Vajaa sata osaamisintensiivisiltä toimialoilta työttömäksi jäänyttä on ollut toteuttamassa 30 casea. Uusia yrityksiä on syntynyt jo viisi ja seuraavat viisi on syntymässä. Tampereella toimiva Demola on avoin innovaatioympäristö, joka toivottaa tervetulleeksi kaikki yritykset ja innovaattorit uusien ideoiden ja konseptien kehittämisen pariin. Demola auttaa formuloimaan ja jalostamaan ideat projektimuotoon, kokoamaan nuoria osaajia projektin pariin sekä myös markkinoimaan ideaa. Demola on tuottanut vuodesta 2009 lähtien merkittäviä tuloksia yritysten ja korkeakoulujen välisenä uutena toimijana; vuodessa on toteutettu yli 60 casea yritysten toimeksiantona ja mukana on ollut yli 350 opiskelijaa. Peräti 95% yrityksistä on lunastanut käyttöikeuden opiskelijoiden tuotoksiin. Osallistuneista opiskelijoista yli 20 on työllistynyt toimeksiantajayrityksiin. Uusia yrityksiä on perustettu kolme kappaletta. Sekä Protomon että Demolan menestyksen taustalla on kohtaamisten aiheuttama porinä samoissa tiloissa.

Työ- ja elinkeinoministeriön kansallisessa koheesio- ja kilpailukohjelmassa (KOKO) tavoitteena on alueiden kilpailukyyn parantaminen. Painotus on elinkeino- ja innovaatiopolitiikan valintojen lisäksi laaja-alaisessa asuinympäristön ja yritysten toimintaympäristön kehittämisessä. Ohjelmalla parannetaan alueiden kehitysedellytyksiä ja käynnistetään strategisesti merkittäviä hankkeita. KOKO:lla kehitetään alueellisen kehittämistyön toimintatapoja, tiivistetään alueiden välistä yhteistyötä, verkotetaan alueita sekä vauhditetaan tiedon ja kokemusten vaihtoa. KOKO on osa maakunnallista suunnittelu- ja aluekehittämisjärjestelmää. KOKO:lla rakennetaan jokaiselle ohjelmassa mukana olevalle alueelle sen omai lähtökohtiin ja mahdollisuuksiin perustuva alueellisen kehittämisen ohjelma, jolla koordinoidaan paikallista elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa. Ohjelmalla kehitetään ensisijaisesti yhteistyön toimintatapoja sekä koordinoidaan kehittämistyötä ja käynnistetään prosesseja esimerkiksi esiselvitysten ja pilottiprojektien avulla. Porin seudun kehittämiskeskus POSEK Oy myönsi vuonna 2010 KOKO-rahaa Apparaattien suunnitteluun.

Porin seudun innovaatiostrategian mukaan "Porin seutu panostaa innovaatiotyössään tulevaisuudessa erityisesti a) innovaatioiden syntymistä edistävien kontaktien luomiseen, b) uuden tiedon, teknologian ja osaamisen tehokkaaseen soveltamiseen, c) innovaatioiden kehittämisessä ja kaupallistamisessa välttämättömien verkostojen synnyttämiseen sekä d) innovaatiotoimintaa tukevan liiketoiminnan kasvuympäristön rakentamiseen". Rauman seudun innovaatio-ohjelman mukaan seudun

mahdollisuutena nähdään mm. a) innovaatioympäristön kokoaminen sekä toimijoiden yhteistyön ja työnjaon tehostaminen, b) uusien tahojen integrointi innovaatioympäristöön sekä c) seudun innovaatiokulttuurin voimistaminen.

Satakuntalainen toimintamalli

Satakunnassa toimii tuhansia yrityksiä. Näistä yrityksistä vain pieni osa käyttää alueen kehittäjäorganisaatioiden ja korkeakoulujen palveluja. Voidaan kysyä, että

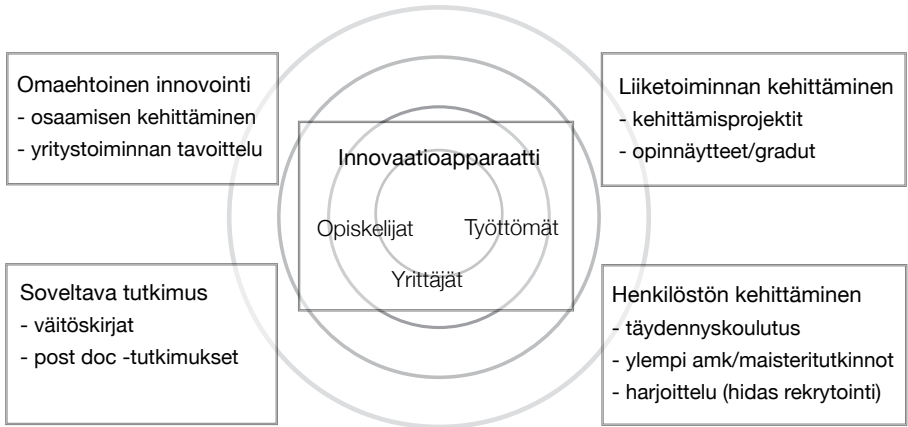
- kykeneekö nykyinen innovaatioympäristö riittävässä määrin kohtauttamaan yrityksiä, korkeakouluja, kehittämisorganisaatioita ja potentiaalisia innovaattoreita laaja-alaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön?
- onko satakuntalainen korkea osaaminen täydessä hyötykäytössä?
- syntyykö meillä potentiaaliin nähden riittävästi uusia innovaatioita ja uutta yritys-toimintaa?

Nykyiset toimintamallit ja toimintatavat ovat hyviä. Niitä voidaan edelleenkehittää Apparaatti-toimintamallilla. Demola/Protomo -toimintamallin soveltaminen Satakuntaan edellyttää valtakunnallisesta mallista poikkeavan hajautetun maantieteellisen verkoston rakentamista. Lisäksi Satakunnassa on erinomainen mahdollisuus nivoa korkeakoulujen innovointiyhteistyöhön mukaan toisen asteen ammatilliset oppilaitokset (Sataedu, Winnova, Sasky).

Satakunnan Apparaatin idea on toteuttaa Demolan ja Protomon kaltaisia parhaita toimintamalleja yhtenä kokonaisuutena, joka huomioi joustavasti maakunnan toimintaympäristön rakenteen ja skaalautuu alueen kokoon. Apparaatti on liittynyt valtakunnalliseen Protomo-verkostoon. Toiminta on lähtökohtaisesti toimintaympäristönsä mukautuvaa. Toiminnan käynnistyessä ennakoarvio Satakunnan toimintamallista on seuraava:

- 1) Apparaatti-toiminta
 - korkeakoulujen opiskelijoiden ja yritysten toimeksiantojen (selvitykset, tutkimukset, tuotteiden ja palveluiden kehittäminen ja testaus) kohtauttaminen
- 2) Protomo-toiminta
 - väliaikaisesti työttömäksi joutuneiden ideointipaikka ja heidän yritystoimintansa kiihdyttäminen olemassa olevista ideoista
- 3) Yrityskiihdyttämö-toiminta
 - korkeakouluopiskelijoiden yritystoiminnan kiihdyttäminen
- 4) Hub-tyyppinen toiminta
 - tilaa voidaan käyttää joko yksilölliseen tai ryhmässä tekemiseen
- 5) Tilojen käyttö
 - kehittäjäorganisaatiot voivat käyttää tiloja palaverien järjestämiseen.

Satakunnan Apparaatti on törmäyttämis- ja kohtaamispaikka, joka madaltaa yritysten ja opiskelijoiden kynnystä työskennellä muualla ja muiden kanssa. Yritysten tuote- ja palveluideoiden jalostaminen laajenee korkeakoulukentässä monimuotoiseksi toiminnaksi: omaehtoinen innovointi, liiketoiminnan kehittäminen, soveltava tutkimus ja henkilöstön kehittäminen (kuva 2).

Kuva 2. Satakunnan Apparaatti aktivoi yrityksiä hyödyntämään korkeakoulukentän eri toimintamuotoja.

Apparaatissa yritysten välittämät projektit tuodaan avoimesti kaikkien opiskelijoiden tietoisuuteen. Opiskelijat ilmoittautuvat projekteihin Apparaatin verkkopalvelun kautta. Opiskelijoista tulee Apparaatin Osaajia. Opiskelijat saavat Apparaatti-projekteissa työskentelystä opintopisteitä. Perusajatuksenä on, että Apparaatti saisi oikeuden ”myöntää” opiskelijoille opintopisteitä kuitenkin siten, että lopullisen hyväksynnän tekee opintolinjan/koulutusohjelman vastuuhenkilö tai kurssin/opintojakson vastuuolettaja. Projekteista tehdään valtakunnallisen konseptin mukaiset sopimukset.

Apparaattiin voidaan luontevasti ottaa mukaan luovan alan toimijat, joille monialaiset yhteisöt toimivat keinona edistää omia ideoitaan ja innovaatioitaan. Kansallinen taiteen kattojärjestö Suomen Taitelijaseura (STS) on esittänyt kiinnostuksensa Apparaatti-hanketta kohtaan. Yhteistyö STS:n kanssa edistää myös satakuntalaisten korkeakoulujen verkostoja - muut luovan alan järjestöt, tekijänoikeudet, ministeriöt yms. (STS mukana mm. TEM-vetoisessa strategiaryhmässä). Satakunnan Apparaatti voisi erottautua muista vastaavista valtakunnallisista toimintamalleista luovien alojen kautta. Apparaatti voisi luovien alojen näkökulmasta olla tila/malli/verkosto, johon luovan alan toimija on aidosti tervetullut edistämään innovaatioitaan ja tuomaan oman osaamisensa muiden ideoihin.

Satakuntalainen toimintaympäristö

Satakunnassa keskeisille kaupunkiseuduille suunnattu Apparaatti mahdollistaa jo olemassa olevien tilojen ja resurssien tehokkaan hyödyntämisen. Samoin toimintamallin pohjana voidaan hyödyntää jo käytössä olevaa eri korkeakoulujen TKI-toimintaa.

Apparaatille on vuokrattu keskuspaikaksi Poriin tilat (Liisankatu 8), joita tulevat hyödyntämään korkeakoulujen ja kehittäjäorganisaatioiden edustajat ja joka on yrityksille helposti lähestyttävissä. Käydyissä keskusteluissa on selkeästi käynyt ilmi että korkeakoulu- ja kehittäjäorganisaatiohenkilöstöllä on kiinnostusta käyttää osa työajastaan Apparaatin tiloissa ja näin tuoda omaa työtään näkyväksi (vrt. Hub-toiminta).

Apparaatin sijaintipaikka Porissa synnytti paljon keskustelua ja vaihtoehtoina esille nousivat SAM-Kin Vähärauman kampus, Yliopistokeskuksen tilat Puuvillassa ja keskustan välittömässä läheisyydessä olevat tilat. Yritysten ja yrittäjien näkökulmasta Apparaatin tulee sijaita taustayhteisöriippumattomassa ja helposti lähestyttävässä, tutussa paikassa. Riippumattomuus korkeakouluista ja kehittäjäorganisaatioista luo myös otollisemmat puitteet moniteolliseen yhteistyöhön ja osaamisen jakamiseen. Porin kävelykatu tai keskusta-alueen välitön läheisyys soveltuvat tähän tarkoitukseen parhaiten. Oma arvonsa on myös satakuntalaisen osaamisen näkyvyyden merkityksellä katukuvassa: Apparaatti on osaamisen ikkuna yrityksille ja satakuntalaisille.

Kankaanpäässä toimintamalli rakentuu siten, että Apparaatti tukeutuu olemassa olevaan toimintayhteisöön. Toiminnan mahdollistajana Kankaanpään toimintamallissa on PSKK:n uusittu toimitila kaupungin keskustassa. Tiloissa toimivat kaikki keskeiset yritysten neuvontapalveluja tuottavat toimijat: ProAgria, Finvera, Prizztech, Leader, Maaseututoimisto, Kankaanpään yrityspalvelu Oy (kiinteistöpalvelut) ja yksityinen ohjelmatoimisto. Kankaanpään seudulla yrityksiltä on noussut esille tarve moniteollisten tutkimus- ja kehittämispalveluiden lisäämiselle; Kankaanpäässä kaivataan monialaisia ympäristöjä kehittämään yritysten toimintaa; tämä on myös todettu PSKK:n strategiassa. Tähän innovointihaasteeseen Apparaatti on luonnollinen vastaus.

Huittisissa kaupungin elinkeinotoiminnan tulevaisuudensuunnitelmissa on keskittää yritysten neuvonta- ja innovaatiopalvelut Kuninkaisten alueelle. Jo nyt ko. alueella toimii useita koulutusorganisaatioita, jotka antavat hyvän lähtökohdan Apparaatin sijoittamiselle Kuninkaisiin. Huittisten seudun erikoisosaamista elintarvikkeklusterin osalta (Satafood) on myös mahdollista hyödyntää Apparaatin asiantuntijapalveluina (mm. agribusiness ja siihen liittyvä patenti- ja tekijänoikeusosaaminen). Seudulla on myös laajeneva tarve hyvinvointi- ja sote-alan yrittäjyydelle, mikä toimii oivallisena kasvualustana esim. palvelutuotannon konseptien kehittämistyössä. Apparaatin sijoittaminen Huittisissa Kuninkaisiin tukeutuu Kankaanpään tapaan jo olemassa olevaan toimijayhteisöön ja tuo alueelle uudenlaisen yrityksiä ja oppilaitoksia palvelevan innovointiyhteisön.

Rauman seudun yritykset pitävät Apparaatin perus-ideaa hyvänä ja kannatettavana. Raumalla Apparaatti rakennetaan hyödyntämällä olemassa olevia Satakunnan ammattikorkeakoulun Liiketoiminnan tiloja, jotka liitetään koko satakuntalaiseen verkostoon.

Innovaatio ja Apparaatti-toiminta

Apparaatti-toiminnassa innovaatiolla tarkoitetaan luotua ja hyödynnettyä kilpailuetua tai parempaa käytäntöä ("Alueellisen yritys- ja innovaatiotoiminnan selvitysraportti, Valtioneuvosto 12/2006"). Innovaatio voi olla mm. uusi teknologia, uusi tuote, uusi tuotevalikoima, uusi tuotteen ominaisuus, uusi palvelu, uusi markkinointi-, myynti- ja/tai jakeluosaaminen, uusi asiakaskunta, uusi käyttötapa/parrannus, uusi kulutustottumus, uusi prosessi, uusi prosessiosaaminen tai uusi kehittämisosaaminen.

Arvostetut innovaatioasiantuntijat Pentti Sydänmaanlakka ja Oskar Korkman näkevät innovaation juuri edellämainitulla tavalla (Fakta 2009):

- Yritysten ja yhteisöjen tehtävänä on tehdä pieniä parannuksia ihmisten elämään, ei suuria keksintöjä tai "innovaatioita"
- Innovaatio ja miksei luovuuskin ovat kliseitä – kaikessa liiketoiminnassa uudistuminen on itsestäänselvyys
- Uudistuminen, luovuus ja innovointi ovat jatkuvaa kyseenalaistamista, jossa pyritään rakentamaan jotain uutta ja parempaa
- Jatkuva uudistuminen on eloonjäämiskysymys niin yksilöille, tiimeille, organisaatioille kuin erilaisille ohjelmillekin
- Uudistuminen, luovuus ja innovatiivisuus ovat enemmän tiimin kuin yksilön ominaisuuksia; siksi tarvitaan monimuotoisuuden johtamiskykyä, vanhat hierarkiset johtamismallit eivät enää toimi
- Innovaatiotyö on enemmän olemassa olevien osien yhdistämisestä ja soveltamisesta kuin suurten ja yllättävien ideoiden löytämisestä.

Innovointi ei ole siis mitään raketitiedettä, vaan konkreettisia uusia toimenpiteitä. Apparaatti-toiminnassa neutraliteetti on olennaista. Toiminnasta tulee meidän kaikkien yhteinen ponnistus. Apparaattia ei omista kukaan, vaan se on kaikkien. Apparaatti on osa valtakunnallista Protomo-verkostoa.

Apparaatti on Suomen ensimmäinen korkeakouluvetoinen Protomo. Muissa kaupungeissa Protomo-toiminta on sijoitettu yrityspalvelujen yhteyteen. Porin Apparaatti on myös ensimmäinen selkeästi kaupunkikuvassa näkyvä Protomo.

Antakaamme kaikki täysi tukemme sille, että parin vuoden päästä avoin, monialainen ja yhteisöllinen innovointi- ja yrittäjäympäristö Apparaatti on osoittanut vahvuutensa jalostamalla yritysten tuote- ja palveluideoita ja synnyttämällä uutta yritystoimintaa.

Avoin innovaatiotoiminta ammattikorkeakoulun ja kumppanien vuorovaikutuksessa

Kari Laine

Sekä teollisuus että korkeakoulutus kohtaavat globalisaation myötä kovenevan kilpailun. Teknologian kehitys nopeutuu ja monimutkaistuu ja tiedon osuus toiminnassa kasvaa. Innovaatiot ovat keskeinen kilpailukykyä selittävä tekijä tietoon perustuvassa taloudessa. Innovaatiot perustuvat tiedon hyödyntämiseen ja eri tietolähteiden kombinointiin. Korkeakoulutus on yksi keskeinen tiedon tuottaja. Siksi korkeakoulutuksella voi olla merkittävä rooli innovaatioiden luomisessa yhteistyössä yritysten kanssa. Innovaatio voi syntyä halusta ratkaista tunnistettu ongelma tai hyödyntää tunnistettu mahdollisuus nyt tai tulevaisuudessa. Innovaatiotoiminnan yksi keskeinen lähtökohta on muutoksen näkeminen mahdollisuutena. Tässä artikkelissa kuvataan innovaatioiden erilaisia syntytapoja ammattikorkeakoulun ja sen kumppanien vuorovaikutuksessa, mahdollisuuksien näkemistä yhdessä.

Useimpien innovaatioiden lähtökohtana on käytäntö, tiedelähtöisiä on innovaatioista alle 5 prosenttia. Uudet nousevat teknologiat luovat edelleen mahdollisuuksia innovointiin vaikka teknologiatyöntöä ei sellaisenaan enää pidetä hyvänä lähtökohtana. Myös Innovaatioketjun integrointi eli käytännön, soveltavan tutkimuksen ja perustutkimuksen tulosten kombinointi luo lisämahdollisuuksia. Tutkimusta ei siis kannata unohtaa innovoidessakaan, tulee vain löytää oikea hetki tuoda tutkimustietoa prosessiin.

Innovaatioilla on kytkentä yrittäjyyteen: yrittäjyys on yksi innovatiivisuuden ilmentymä ja toisaalta yrittäjät nähdään yhtenä keskeisenä innovaatioiden luoja. Innovaatiot perustuvat tietoon ja siksi myös tietämyksen hallinta, oppiminen ja asiantuntijuus ovat tarpeen sillä alueella jossa innovaatioita luodaan. Yhä useammin innovaatiot ovat eri toimijoiden tiedon ja osaamisen yhdistämistä. Innovatiivisuus vaatii myös oikeanlaisen toimintakulttuurin ja kannustimia.

Korkeakoulutuksen on innovaatioita etsiessään hyvä huomioida lähtökohtina oma toimintaympäristönsä ja toisaalta globaali kehitys. Sen tulee asettaa omia konkreettisia tavoitteita innovaatiotoiminnalle sekä kehittää omia kompetenssejaan tavoitteiden perusteella. Sen tulee sekä tehostaa omia prosessejaan että verkostojensa hyödyntämistä. Korkeakouluympäristössä innovaatioprosessi on harvoin suljettu, ennemmin se on joko puoliavoin tai avoin. Vuorovaikutuksella ja verkostoilla on keskeinen merkitys innovaatioiden synnyttämisessä. (Laine et al. 2008).

Innovaatiojohtamisen teorit painottavat kolmea keskeistä asiaa. Ensinnä, organisaatiolla tulee olla tavoitteet innovaatiotoiminnalleen. Toisaalta, innovaatioprosessia tulee hallita kokonaisuutena, tietyn prosessin osan optimointi ei riitä. Kolmanneksi, organisaation tulee osata hyödyntää verkostoja innovaatiotoiminnassaan. Innovaatioprosessit ovat ainutlaatuisia, mutta useimmat innovaatioprosessit sisältävät kuitenkin samat perusvaiheet ja –elementit. Kaikki prosessit alkavat keskimäärin etsintävaiheella, jossa haetaan tietoa ongelman ratkaisemiseksi tai mahdollisuuksien tunnistamiseksi. Tätä seuraa valintojen vaihe, josta voidaan siirtyä toteuttaminen ja lopulta arvon luonti joka tapahtuu inno-

vaation kaupallistamisen tai muun hyödyntämisen kautta. Lisäksi organisaation strategia ja organisointi vaikuttavat kaikkiin vaiheisiin luomalla edellytyksiä innovoinnille. (Tidd et al. 2005).

Innovaatioprosessi voi olla suljettu tai avoin. Suljetulla prosessilla tarkoitetaan itse tehtyä innovointia organisaation sisällä. Avoimessa prosessissa suhtaudutaan ulkoihin ideoihin ja hyödyntämismahdollisuuksiin tasavertaisesti omiin ideoihin ka mahdollisuuksiin verrattuna. Ammattikorkeakoulu toimii lähtökohaisesti vähintään puoliavoimesti: tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa tehdään enimmäkseen yhdessä ulkoisten kumppanien kanssa (Chessbrough 2003). Toimintamallien kehittäminen on tähännyt sekä sisäisen että ulkoisen vuorovaikutuksen kehittämiseen. Suljettuina prosesseina voidaan lähinnä pitää joitakin ammattikorkeakoulun omia sisäisiä kehittämistoimintoja.

Strategian osalta on keskeistä asettaa tavoitteet omalle innovaatiotoiminnalle. Sen mukaan määrätty myös käytettävä prosessi ja verkostot. Jos parannetaan jo olemassa olevaa, voidaan kehitystyö yleensä tehdä osana organisaation normaaleja prosesseja. Jos taas tavoite on radikaalimpi, tulee kehittämistä varten käynnistää oma prosessi. Se voi olla erillinen kehittämisprojekti, jolla on oma organisaatio tai vaikkapa virtuaalisympäristöjä hyödyntävä hajautettu kehitysryhmä.

Satakunnan ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyössä toimii pk-yrityksiä, suuryrityksiä, pieniä osaamisintensiivisiä yrityksiä ja julkisen sektorin sekä kolmannen sektorin organisaatioita. Yleensä ulkoinen kumppani esittää tarpeen tai ongelman, johon etsitään ratkaisua yhdessä. Toteutus tapahtuu projekteina. Projektin aikana myös tunnistetaan uusia ratkaistavia ongelmia ja ideoidaan jatkoprojekteja. Onnistunut projektitoteutus johtaa yleensä vähintään yhteen uuteen toteutukseen. Kyse on molempien osapuolten tiedon yhdistämisestä tasavertaisessa yhteistyössä.

Satakunnan ammattikorkeakoulu on innostanut myös opiskelijoita innovoimaan. Opiskelija onkin osoittautunut oivaksi innovaattoriksi. Innovatiivisia opiskelijoita on tunnistettu esimerkiksi järjestämällä innovaatiokilpailuja. Kykyä tunnistetaan myös opiskelijaprojekteissa, harjoittelussa ja opinnäytteissä. Yrityskiihdyttämö tunnistaa potentiaalisia yrittäjiä ja tarjoaa verkko-opintoja joissa voi kehittää liikeidea ja liiketoimintasuunnitelmaa. Noin 200 innovatiivista yritystä on jo syntynyt. Myös innovatiiviset hankinnat ovat yksi tapa luoda innovaatioita yhdessä pienten yritysten kanssa, näin on syntynyt mm. asiakkuudenhallintajärjestelmä ja tuntikirjanpitojärjestelmä projekteja varten.

Satakunnan ammattikorkeakoululla on osaamisstrategia ja lisäksi uutena kokonaisuutena oma tutkimusohjelma, jolla kehitetään omaa osaamista ja siirretään sitä yrityksille ja yhteisöille. Vuorovaikutusta on tehostettu sisäisesti, klusterien sisällä, klusterien välillä ja lisäksi luotu osaamisintensiivisten yritysten klusterin luominen muiden klusterien läheisyyteen. Satakunnan ammattikorkeakoululla tämä osaamisintensiivinen klusteri on omien opiskelijoiden perustamat yritykset. Vuorovaikutus on vuosien mittaan kehittännyt kykyään tunnistaa kumppaniensa tarpeita ja kehittymispotentiaalia, nousevia teknologioita sekä kykyä kombinoida niitä innovaatioiden synnyttämiseksi. Myös klustereista tunnistetaan osaamisvajeita, joita täydennetään omalla ja haetulla tutkimustiedolla (Laine 2010).

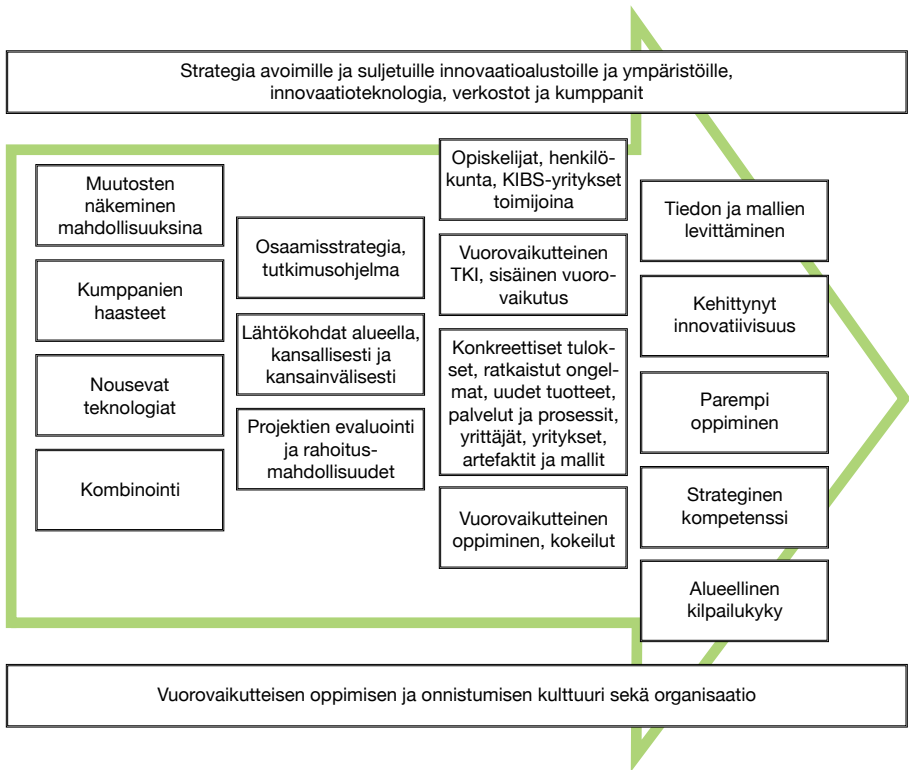
Yksi uusista tavoista luoda innovaatioita ovat alueen organisaatioiden kanssa aloitetut sopimus-pohjaiset kumppanuudet. Yhteisissä kumppanuutta käsittelevissä palavereissa hallitaan kumppanuusprosessia kokonaisuutena ja käydään läpi kaikki suunnittelussa ja toteutuksessa olevat asiat, kuten: opinnäytetyöt, opiskelijaprojektit, kehittämisprojektit, koulutus ja uudet ideat ja ehdotukset

yhteistyön kehittämiseksi. Palaverissa tehdään myös jo tehtyä ja kokemusperäistä tietoa näkyväksi dokumentoimalla ja kirjaamalla näkyviin kokemuksia aiemmasta ja nykyisestä yhteistyöstä. Tutustumisen lisäksi käytännön kehittämistoimenpiteiden käynnistäminen auttaa näkemään uusia mahdollisuuksia. Tulosten näkyväksi tekeminen myös lisää tulosten hyödyntämispotentiaalia kumppaniorganisaatioissa (Leino 2009, Laine 2010).

Kansainvälisten kumppanien kanssa vaihdetaan kokemuksia jo toteutetuista hankkeista ja ideoidaan uutta yhteistyötä. Tutkijavaihtoa hyödynnetään uusien ajatusten löytämiseksi. Kansainvälistä teknologiansiirtoa alueen yrityksille on tehty jo useammassa hankkeessa. Ulkomaiset kumppanikorkeakoulut toimivat yhteyksien ja tiedon välittäjinä. Ideoita siirretään kumppaneilta ja haetaan uusia toteutusmalleja. Tutkimusohjelman käynnistyttyä tehdään myös tutkimustiedon vaihtoa. Liiketoiminnan kehittämiseen on myös ehditty käynnistää ylimatekunnallisia hankkeita. Uusia toiminnan muotoja ovat mm. Living Lab –toteutukset, sosiaalinen media innovaatioalustana, käyttäjälähtöinen kehittäminen ja käyttäjän osallistumisen tutkiminen. Innovaation ekosysteemit muodostuvat joukosta toimijoita, joiden keskuudesta nousee uusia tunnistettuja mahdollisuuksia sekä ajatuksia niiden hyödyntämiseksi. Näitä voivat olla esimerkiksi kumppaniyritykset ja –yhteisöt, kansalliset kumppanit korkeakouluista ja tutkimuslaitoksista.

Ulkoisella rahoituksella on monessa mielessä keskeinen rooli innovaatioiden synnyttämisessä. Ensinnäkin, se mahdollistaa suuremman resursoinnin yksittäiseen hankkeeseen ja lisää näin onnistumisen mahdollisuuksia. Toisaalta, ulkoinen rahoitus usein edellyttää myös yksityistä rahoitusosuutta. Tämä tuo samalla mukaan yritysten vaatimuksia ja innovointiin syntyy aito asiakaslähtöisyys ja se lisää osumatarkkuutta. Rahoittajilla on myös usein välittäjän rooli: uutta tietoa muista potentiaalisista yhteistyökumppaneista ja keskeisistä muutoksista. Avoimen innovaation prosessia on eritelty kuvassa 1.

Ammattikorkeakoulun toiminnan lähtökohdat ovat keskeisesti alueellisia. Alueen organisaatioiden toiveita pyritään kuuntelemaan herkällä kovalla ja vastaamaan esitettyihin toiveisiin. Lisäksi ammattikorkeakoulun rooliin kuuluu tunnistaa uusia teknologioita ja tietoa joka voisi olla arvokasta alueella oleville organisaatioille ja tehdä mahdollisuuksien mukaan aktiivisia esityksiä alueella. Satakunnan ammattikorkeakoulun innovaatiotoiminta perustuu vaikutusalueen yritysten tarpeiden tunnistaminen ja strategiaan, jossa on konkreettiset tavoitteet yrittäjyydelle ja innovaatioille. Omien kompetenssien ja kriittisen massan kehittäminen on jatkuvaa. Tietoa ja resursseja kierrätetään prosessien välillä. Toiminnassa hyödynnetään klustereita, verkostoja ja kumppanuuksia. Tutkimus, soveltaminen ja kokeilut integroidaan laajemmiksi kokonaisuuksiksi tutkimusohjelman avulla. Omia prosesseja, työkaluja ja innovaatioteknologiaa on kehitetty toteutukseen, oppimiseen ja tiedon kombinointiin. Yrityskiihdyttämö on keskeinen elementti ja opiskelijoille tärkeä apu osaamisintensivistien yritysten luomiseksi. Osaamisintensivistien yritysten kytkeminen innovaatioverkostoihin on kasvava haaste. Henkilöstön yrittäjämäisen toiminnan arvostaminen ja johdon tuki on tarpeen. Opiskelija on tunnistettu keskeiseksi toimijaksi. (Laine 2010)

Kuva 1. Avoimen innovaation prosessi ammattikorkeakoulussa (Laine 2010)

Yhtä ja oikeaa mallia korkeakoulun ja yritysten väliseen innovointiin ei ole olemassa - systeeminen ote onkin tarpeen innovaatioiden edistämiseksi korkeakoulutuksen ja yritysten vuorovaikutuksessa. Mallia on hahmoteltu kuvassa 2.

Kuva 2. Systeminen malli innovaatioiden luomiseksi Satakunnan ammattikorkeakoulussa

Osaamisintensiivisillä KIBS -yrityksillä on toiminnassa tärkeä rooli ketteryytensä ja siirtovaikutuksensa vuoksi. Opiskelijan rooli korostuu – se ei voine koulutuksessa koskaan korostua liikaa. Hyviä yhteistyökumppaneita kaivataan aina - ja kaiken kokoisia. Toiminnan hyvät mallit ovat muuallakin sovellettavissa - toimintaympäristö ja oman organisaation lähtökohdat aina huomioitava. Mallien siirto ja hyödyntäminen ei välttämättä johda samoihin tuloksiin koska mallit usein monimutkaisia ja ympäristö ja lähtökohta vaikuttavat lopputulokseen.

LÄHTEET

- Chesbrough, H. 2003. *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Boston Massachusetts, Harvard Business School Press.
- Laine, K., 2004a. "Regional development and Proactive Interaction". *Industry and Higher Education*, 18, 5, 321-327. (Paper I of the Thesis)
- Laine, K., 2004b. "Opportunity Recognition in O'Sata Enterprise Accelerator®", *Proceedings of the High Technology Small Firms Conference, 24th and 25th of May 2004, University of Twente, The Netherlands*.
- Laine, K. 2007. "Työelämän kehittäminen innovaatiojohtamisen näkökulmasta -case Satakunnan ammattikorkeakoulu". In: Ramstad, E. and Alasoini, T. (eds.) *Työelämän tutkimusavusteinen kehittäminen Suomessa: Lähestymistapoja, menetelmiä, kokemuksia, tulevaisuuden haasteita*. TYKES-ohjelman raportteja 53, Työministeriö, Helsinki 2007, 343-362.
- Laine, K. 2008a. "Managing Innovation for Growth in High Technology Small Firms". *Proceedings of High Technology Small Firms Conference, University of Twente, The Netherlands*.
- Laine, K. 2008b. "A Finnish Concept for Academic Entrepreneurship." *Industry and Higher Education*, February, 19-28.
- Laine, K. 2008c. "Satakunta University of Applied Sciences in Finland - a Networked Learning Laboratory for Innovation". In: Laine, K., van der Sijde, P., Lähdeniemi, M. and Tarkkanen, J. (eds.) *Higher Education Institutions and Innovation in the Knowledge Society*. Helsinki, ARENE ry, 25-35. (Paper VII of the Thesis)

- Laine, K. 2009. "The Role of Kibs Firms in Knowledge Commercialisation. Chapter 5 in Oakey, R., Cook, G. Groen, A. and van der Sijde,(eds.) 2009. New Technology Based Firms in the New Millennium, Volume VII, The Production and Distribution of Knowledge. Emerald Group Publishing Limited, 63-74. (Paper III of the Thesis)
- Laine, K. 2010. Fostering Innovation in Collaboration between Higher Education and Industry. A Systemic Model Based on Case Study. Publication 929. Doctoral dissertation. Tampere University of Technology, Tampere.
- Laine, K., Kainu, A-P, and Lähdeniemi, M. 2007. "Mentoring Knowledge Intensive Entrepreneurs in Higher Education". Proceedings of International Council for Small Business 52nd World Conference, 13th - 15th June 2007, Turku, Finland.
- Laine, K., Kainu, A-P, and Lähdeniemi, M. 2008. "Fostering Welfare Entrepreneurship in Finland". Proceedings of the 2nd International FINPIN Conference, 20th - 22nd April in Hämeenlinna, Finland.
- Laine K. and Lähdeniemi, M. 2002. "A Global Perspective in Implementing Regional Development Strategies", The 6th International Conference of Technology Policy and Innovation, August 12th -15th , 2002, Keihanna Plaza, Kyoto, Japan.
- Laine K. and Lähdeniemi M. 2003. Effective model for higher education and industry interaction. Proceedings of the 7th International Technology Policy and Innovation Conference, 10th – 13th June in 2003 in Monterrey, Mexico.
- Laine K. and Lähdeniemi M. 2007. "Effective model for higher education and industry interaction". In: David Gibson, Manuel Heitor and Alejandro Ibarra-Yunez (eds.) Connecting People, Ideas and Resources across Communities. Purdue University Press 2007. Chapter 12, 229-237.
- Laine K. and Lähdeniemi M. 2008. Entrepreneurship and Interaction with Industry in Higher Education. In Ondernemenschap in het Hoger Onderwijs: op Weg naar Overmorgen. Saxion, Kennisentrum innovatie en Ondernemerscha, 39-40.
- Laine, K. and Lähdeniemi, M. 2009a. "Managing Incremental Innovation – a Regional Perspective". Proceedings of Annual Technology Innovation International Conference (TII 2009). 22–24 April 2009, Thessaloniki, Greece.
- Laine, K. and Lähdeniemi, M. 2009b. "Ammattikorkeakoulut tutkimuksen, kehittämisen ja innovoinnin keskiössä yhdessä kumppaniensa kanssa" In: Virtaa verkostosta II, AMKtutka, kehitys-impulsseja ammattikorkeakoulun T&K&I –toimintaan. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja, 47 (Universities of Applied Sciences in the Centre of Innovation with their Partners. in Empowerment of Networks II. Mikkeli Univeristy of Applied Sciences, Research Report 47, in Finnish), 78-89.
- Laine, K.,Lähdeniemi M., Järvi A-R, and Piironen H. 2001. "Innovative Companies and Networking – Technology Transfer in the Enterprise Accelerator". The 5th International Conference on Technology, Policy and Innovation, Delft, the Netherlands.
- Laine, K., van der Sijde, , Lähdeniemi, M. and Tarkkanen, J. (eds.) 2008. Higher Education Institutions and Innovation in the Knowledge Society. Helsinki. ARENE ry.
- Lähdeniemi, M. and Laine, K. 2004. "Knowledge Intensive Entrepreneurship, Applied Research and Education as a Resource for the Regional Welfare". In: Kuvaja, S. and Lähdeniemi, M., Laine, K, and Kainu, A-,P. 2006. "Knowledge Intensive Entrepreneurship – Enterprise Accelerator". In: Wikman, M. (ed.) Mapping the Networks, R&D Activities and Elearning Solutions at Satakunta University of Applied Sciences. Satakunnan ammattikorkeakoulu, University of Applied Sciences. Publication Series D, 2/2006. Tampereen yliopistopaino Oy (Juvenes Print), 28-31.
- Leino, M. 2009. "Partnerships between Satakunta University of Applied Sciences and Industry in R&D&I". Presentation in Quality Audit Feedback Seminar 24th March.
- Sandelin, S. 2005. Teknologiansiirroilla tarpeiden tunnistuksesta toteutukseen Satakunnassa. Loppuraportti. 30.9.2005.
- Saurio, S. 2003. Yrittäjyyden edistäminen ja yrityshautomotoiminta ammattikorkeakouluympäristössä. Satakunnan ammattikorkeakoulu, Tutkimukset 1/2003.
- Tidd, J., Bessant, J., and Pavitt, K. 2005. Managing innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change, 3rd ed. John Wiley & Sons.

Elämyksellinen yrittäjävalmennus

Ulla Hytti & Lenita Nieminen

Tämä tutkimus on osa laajempaa koulutus- ja kehittämishanketta Elämys – Oman johtajuuden ja liiketoiminnan kehittäminen elämyksellisten menetelmien avulla, jonka tarkoitus oli tukea naisyrittäjien johtamiskykyä, erityisesti oma itsensä johtamisen taitoa, ja sitä kautta luoda mahdollisuuksia liiketoiminnan ja yrityksen kasvuille. Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikön ja Satakunnan ammattikorkeakoulun yhteinen yrittäjyyden kehittämishanke toteutettiin Satakunnan ELY-keskuksen Euroopan sosiaalirahaston avustuksella.

Kokemuksella on merkittävä rooli yrittäjämäisessä oppimisessa, ja yrittäjämäisen oppimisen tutkimuksessa korostuu vahvasti näkemys tekemällä oppimisesta (Rae 2000, 2002; Minniti & Bygrave 2001; Eriksson 2003). Keskusteluissa yrittäjyysvalmennuksen pedagogiikasta painotetaan yrittäjämäisiä menetelmiä, jotka tukevat kokemuksellisuutta ja kokeiluvuutta sekä vuorovaikutuksellisuutta ja aktiivista toimintaa. (Hägg, 2011). Naisyrittäjien kasvuyrittäjyysidentiteetin rakentamisessa ja kasvuyrittäjyysvalmiuksien tukemisessa kokeiltiin elämyksellisiin menetelmiin perustuvan yrittäjävaimennuksen toimivuutta. Kehittämisessä hyödynnettiin monipuolisesti erilaisia menetelmiä ja valmennusprosessin aikana syntyi runsaasti aineistoja, joita tutkimuksen avulla analysoitiin. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, mikä rooli koulutus- ja kehittämisohjelmalla ja erityisesti elämyksellisillä menetelmillä on kehittymisen tukena sekä mallinnetaan hankkeessa toteutettuja elämyksellisiä menetelmiä ja niiden välisiä yhteyksiä ja pyritään näin siirtämään hyviä käytäntöjä muihin valmennus- ja kehittämishankkeisiin sekä opetukseen, erityisesti yrittäjyyden opetukseen.

Tässä raportissa kuvataan ensin, mitä elämysmenetelmiä sovellettiin yrittäjien koulutus- ja kehittämishankkeessa ja tämän jälkeen esitetään elämyksellisten ja toiminnallisten menetelmien kokonaisuus. Raportin tavoitteena on herättää lukijassa ajatuksia yrittäjyys Hankkeiden toteuttamiseksi sekä antaa ideoita yrittäjyyskoulutuksen sisällöiksi.

Elämys-koulutus- ja kehittämishankkeen elämyksellisen valmennuksen osuudessa työstettiin teatteripedagogiikan keinoin naisyrittäjyyden teemoja ja pohdittiin käsityksiä kasvun edellytyksistä ja esteistä. Elämystyöpajoissa (osallistujat puhuivat teatteritreeneistä) opetus- ja oppimismenetelminä olivat oman elämänkerran kirjoittaminen sekä tunnettujen kasvuyrittäjien menetystekijöihin tutustuminen elämänkertakirjoittamisen avulla. Elämystyöpajojen tavoitteena oli tuottaa konkreettinen esitys. Lisäksi hankkeessa toteutettiin limittään teatteritreeneiden kanssa toiminnallisia työpajoja, joissa käsiteltiin teorialähtöisesti ja käytännön esimerkein yrittäjyyteen liittyviä teemoja.

Elämys-valmennusohjelman toteutus

Teatteriharjoitteet

Elämyksellisen valmennuksen tavoitteena oli kehittää yrittäjän johtajuusominaisuuksia perehtymällä tunnettujen kasvuyrittäjien kriittisiin menestystekijöihin psykoelämänkertojen avulla. Lähtökohtana oli näkemys, että tuomalla viereen tunnustetun kasvuyrittäjän kokemuksellinen maailma yrittäjä kykenee selventämään ja suuntamaan omia sisäisiä yrittäjyysaikomuksiaan. Valmennuksen tarkoituksena oli innostaa ja tukea yrittäjää pohtimaan kysymyksiä: minkälainen minä olen kasvuyrittäjänä ja mihin siipeni jatkossa kantavat sekä tuleeko elämäkerrastani sellainen kuin itse haluan. Yrittäjyysaikomuksiaan yrittäjät tarkastelivat ja tutkivat teatteripedagogisten eläytymistekniikoiden avulla. Eläytymisen ja tutkimisen työkaluna oli venäläisen Konstantin Stanislavskin luoma eläytymis- ja tutkimusmetodi, joka perustuu yksilön oman ja tutkittavan roolihahmon sisäisen ja ulkoisen toiminnan analysointiin teatterin keinoin. *"Teatteritreenien tavoitteena on tutkia kasvuyrittäjyyttä ja johtamista vertailevan elämäkerran menetelmän avulla. Siinä osallistuja hahmottaa ja tutkii vähintään kahta eri psykoelämänkertaa teatteripedagogiikan avulla.[...] Käytät aineistoasi omien yrittäjyysintentioiden tutkimiseen, tulevia harjoituksia varten sekä loppuesityksen valmisteluun."* (ohjaaja Aarni Moisala, Elämys-hankkeen kick-off-tilaisuus 5.10.2009).

Vuoden aikana järjestettiin kaksitoista elämystyöpajaa. Heti ensimmäisellä kerralla ryhdyttiin elämyksen tuottamiseen teatterin keinoin. Omaelämäkerran kirjoittaminen käynnistyi myös välittömästi ja samalla käynnistettiin prosessi gurun, merkittävän naiskasvuyrittäjän, valinnasta. Omaelämäkertojen ja guruhetimitelmän sisältöä tuotiin vähitellen harjoitteisiin, ja kasvun teemaa pyrittiin jossakin määrin kuljettamaan näytelmäprosessin rinnalla. Esityksen muodon ideointi ja keskustelu esityksen yleisöstä jatkui koko harjoitusprosessin ajan.

Harjoitteet tiivistyivät esityksenä. Loppuesitys "Dramatic Catwalk" oli videokooste kunkin osallistujan noin kahden minuutin osuudesta. Jokainen yrittäjä sai luvan kutsua yhden itselleen tärkeän henkilön loppuesitykseen. Yleisönä parilla oli puoliso ja muutamalla ystävä. Omat gurut koettiin ulkopuoliseksi, eikä heitä haluttu kutsua loppuesitykseen.

Elämäkertakirjoittaminen

Elämyksellisen kehittämisen osuudessa johtajuutta ja kasvuyrittäjyyttä lähestyttiin vertailevan elämäkertakirjoittamisen avulla. "Taustafilosofiana" oli näkemys, joka perustuu yksilön oman ja tutkittavan roolihahmon sisäisen ja ulkoisen toiminnan analysointiin teatterin keinoin. Työskentelyn ideana oli elämäkertoista poimittujen kohtausten näkyväksi tekeminen, muiden ohjaaminen ja keholliset harjoitteet.

Omaelämäkertoissa naisyrittäjät kuvasivat omaa elämäänsä kirjoittamalla oman elämänsä merkittävistä tapahtumista, ajanjaksoista, ihmisistä, tunteista, tuoksuista tai mistä tahansa, mikä tuntui itsestä merkittävältä. Kertomusten ei tarvinnut olla totta. Jokainen yrittäjä valitsi myös tunnetun naiskasvuyrittäjän, gurun, jonka elämästä he eri lähteisiin perustuen kirjoittivat faktapohjaista ja/tai fiktiivistä elämäkertaa. Yrittäjistä yksi tapasi gurunsa henkilökohtaisesti, muut tukeutuivat enemmän aikaisempiin käsityksiinsä ja mielikuviansa kyseisestä henkilöstä, mutta myös lehti- ja televisiohaastatteluihin ja erityisesti Internetistä löytyviin tietoihin.

Toiminnalliset työpajat

Elämys-valmennusohjelmaan sisältyi limittäin teatteritreenien kanssa seitsemän toiminnallista työpajaa, joissa vieraillevien asiantuntijoiden alustusten pohjalta käsiteltiin ajankäytönhallintaa, itsensä johtamista, tunneälyä, sosiaalista pääomaa, kasvua ja verkostoja. Osallistujat saivat itse vaikuttaa työpajojen sisältöihin, ja heitä kiinnosti erityisesti itsensä johtaminen. Teemoja käsiteltiin sekä teorialähtöisesti että käytännön kannalta.

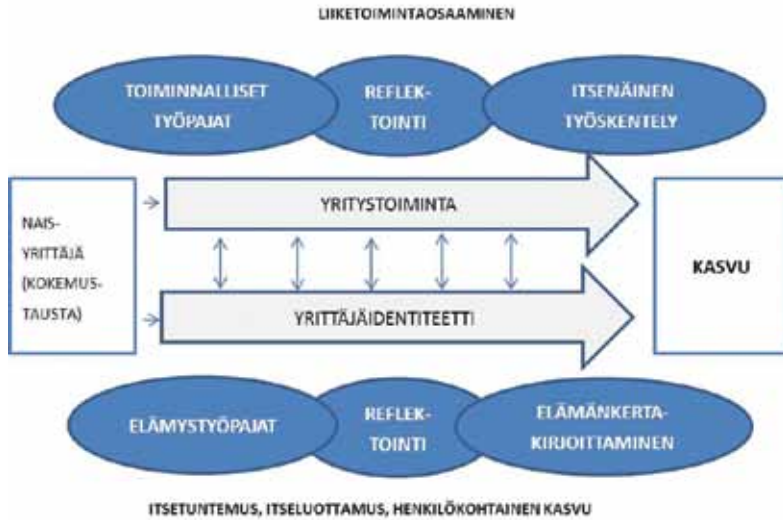
Oppimispäiväkirjatyöskentelyn oli tarkoitus kiinteästi kytkeytyä luentoihin, ja osallistujia ohjattiin kunkin teeman systemaattiseen reflektointiin valmiilla kysymyksillä: Miten olen toteuttanut työpajassa esitettyjä asioita? Mitä muutoksia tai kehittymistä on tapahtunut? Mitä haasteita ja ongelmia olen kohdannut? Miten olen ratkonut ongelmat? Mitä haluaisin keskustella yhteisesti muiden yrittäjien kanssa? Lisäksi yrittäjiä ohjeistettiin pohtimaan kyseisen teeman kriittisiä kehityskohteita sekä yrityksessä että omassa toiminnassa. Yrittäjillä ei kuitenkaan ollut aikaa tai riittävästi motivaatiota reflektoida omaa toimintaansa kirjallisesti eikä varsinkaan yrityksen näkökulmasta. Pohdinta toteutui keskusteluissa.

Reflektion rooli oppimisessa

Reflektoinnin avulla yrittäjät pääsivät pohtimaan kasvuyrittäjyyteen kehittymisen prosessiaan. Tarkoitus oli, että valmennettavat kirjoittavat valmennusohjelman aikana kokemuksistaan ja oppimistaan henkilökohtaiseen oppimispäiväkirjaan. Tämä ei toteutunut. Sen sijaan treeneissä keskusteltiin paljon: ryhmässä, pienryhmissä, ohjaajavetoisesti ja osallistujien omasta aloitteesta. Keskustelua käytiin vilkkaasti myös asiantuntijaluentojen yhteydessä. Ryhmäreflektiot selvästi lisäsivät osallistujien välistä luottamusta sekä avointa ja keskustelevaa ilmapiiriä. Erityisesti omaelämäkertakirjoittaminen ja gurun elämänkerran kirjoittaminen pakottivat aktiivisesti pohtimaan yrittäjyyttä, ja teki sen konkreettisesti näkyväksi. Tämä vahvisti itsetuntemusta ja lisäsi itseluottamusta. Loppunäytöksen yhteydessä osallistujat reflekoivat omaa osuuttaan – omaa kasvuaan - valmennuksen tuloksena. Myös loppuhaastattelussa kysyttiin ja saatiin palautetta koko koulutus- ja kehittämisohjelmasta.

Yrityksen kehittäminen ja yrittäjän kehittyminen kulkevat rinnakkain

Yrittäjillä, erityisesti naisyrittäjillä, voi olla vahvoja malleja ja mielikuvia, mitä yrittäjänä toimiminen tarkoittaa, millaiseksi yrittäjäksi he haluavat tai eivät halua identifioitua ja mitä kasvuyrittäjyys heille tarkoittaisi. Aiempien tutkimusten mukaan useimmille yrittäjille on myös tyypillistä hahmottaa yritykselleen tietty optimikoko (Hytti & Heinonen, 2011). Hägg (2011) on tutkimuksessaan osoittanut, että yrittäjyyskoulutuksessa on tärkeää fokuosoitua yrittäjäidentiteetin kehittämiseen, ja hän korostaa erilaisten riittien merkitystä yrittäjäidentiteetin rakentamisessa. Esimerkiksi liiketoimintasuunnitelmaa voidaan tarkastella tällaisena riittinä, jossa harjoitellaan uuden kielen – liiketoiminnan kielen - oppimista. Siten yrittäjäidentiteetin ja liiketoiminnan suunnittelun kehittämisen voidaan ajatella kulkevan rinnan. Tätä havainnollistaa kuviossa 1 esitetty elämyksellisten ja toiminnallisten menetelmien kokonaisuus.

Kuva 1 ELÄMYS-koulutus- ja kehittämishankkeessa sovellettu elämyksellisten ja toiminnallisten menetelmien kokonaisuus

Elämys-hankkeessa toteutui Häggin (2011) suositus ottaa yrittäjyysvalmennuksessa paremmin huomioon perinteisen yritystoiminnan kehittämisen lisäksi yrittäjän persoonallisuuden kasvu. Elämysyöpöjien teatteritreeneissä yrittäjät keskittyivät omaan henkilökohtaiseen kasvuunsa, kun taas toiminnallisissa työpajoissa valmennettiin enemminkin tietoja ja taitoja. Elämys-hankkeen osallistujien sekä toiminnallisissa työpajoissa ja teatteritreeneissä käymien keskustelujen että loppuhaastattelussa esitetyn palautteen perusteella elämykselliset menetelmät (teatteripedagogiikkaan perustuvat harjoitteet, omaelämäkerran kirjoittaminen, guruelämäkerran koostaminen) osoittautuivat yksilöön kohdistuvassa yrittäjävalmennuksessa toimiviksi menetelmiksi. Teatteritreeneissä harjoiteltiin muiden ohjausta ja rohkaistuttiin esittämään ”näyttämöllä” kohtauksia omasta elämästä. Omaelämäkerran kirjoittaminen ja sen reflektointi ohjaajan ja ryhmän kanssa tekivät näkyväksi omia valintoja ja niihin vaikuttavia tapahtumia ja kokemuksia. Samoin guruelämäkerran kirjoittaminen ja reflektointi ohjaajan ja muiden ryhmäläisten kanssa ja elämäkerran näkyväksi tekeminen esittämällä siitä näyttämöllä kohtauksia vahvistivat itsetuntemusta, mikä edelleen lisäsi itseluottamusta ja yrittäjäidentiteetin kehittämistä. Hägg (2011) havaitsi tutkimuksessaan, että luovan alan yrittäjille oli yrittäjyysvalmennuksessa hyötyä oman ammatillisen identiteetin ja yrittäjäidentiteetin pohtimisessa. Elämys-hankkeessa saadut tulokset tukevat tätä huomiota.

ABSTRACT

This study is part of a larger project which focused on competence training to support small business growth. The rationale of the project was also to encourage the identification of new areas and toolsets for the management development of the female owner-managers of small enterprises. The training program consisted of drama workshops as well as lectures on theoretical and practical business knowledge related to managing growth.

The project aims included the improvement in self-management and networking skills to develop entrepreneurial motivation and aspiration for growth. The goal of the drama workshops was to support individual entrepreneurial orientation for growth as well as self-management applying theatre pedagogy. The participants wrote a psychobiography highlighting significant and often intimate aspects of their life. They also narrated a life story of well-known and successful female "guru" entrepreneurs. Then, both life stories were used as raw material for a script of the performance. The scenes were rehearsed in the drama workshops applying theatrical techniques, and converted to a performance.

The results of our study show that the training program offered the participants a room to consider and reconsider their goals for growth. Instead of focusing growth, the participants perceived important to grow as persons, to gain self-confidence and to grow personally. Hence, this paper contributes to distinguishing between the individual – the entrepreneur - and the firm. This kind of focus has been called for in entrepreneurship training programs.

LÄHTEET

Erikson, Truls (2003) Towards a taxonomy of entrepreneurial learning experiences among potential entrepreneurs, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 10 (1):106-112.

Hytti, Ulla & Heinonen, Jarna (tulossa) Understanding growth in the small firm: a discourse analysis approach, submitattu *Baltic Journal of Management*.

Hägg, Outi (2011) Yrittäjyysvalmennus ja yrittäjäidentiteetti. Väitöskirja. Acta Universitatis Tampereensis 1618, Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, Tampere.

Rae, David (2002) Entrepreneurial Emergence. A narrative study of entrepreneurial learning in in-dependently owned media businesses. *Entrepreneurship and Innovation*, February, Vol. 3, No 1, pp. 53-59.

Rae, David & Carswell, Mary (2000) Using a Life-story Approach in Researching Entrepreneurial Learning: The development of a Conceptual Model and its Implications in the Design of Learning Experiences, *Education and Training*, 42 (4/5), pp. 220-227.

Projektijohtaminen yrityksen oppimisen välineenä

Heli Aramo-Immonen

Projektit ovat ainutlaatuisia ja projektitiimit usein väliaikaisia, projektituotoksen vaatimista erikois-osaajista koottuja. Tämän takia projektiorganisaation osaamisen ylläpitäminen ja hallinta on erityisen haasteellista. Tässä artikkelissa pohditaan projektiliiketoimintaan erikoistuneen yrityksen keinoja ylläpitää ja kehittää organisaation oppimista. Lopuksi pohditaan Porin yliopistokeskuksen roolia projektiosaamisen kehittäjänä.

Aihe on nyt ja tulevaisuudessa hyvin keskeinen projektiliiketoimintaan keskittyneille yrityksille ja niiden toimitusverkostoille. Pitkäkestoisen projektin aikana pystytään kannattavuutta parantamaan panostamalla organisaatioiden oppimiseen projektin kestäessä. Projektiliiketoiminnan tuloksellisuutta kyetään parantamaan myös hyödyntämällä edellisissä projekteissa opittua tietoa ja kokemusta. Organisaatioiden oppimiskyky luo edellytykset joustavalle ja muuntautumiskykyiselle toiminnalle. Muutuviin haasteisiin ketterästi vastaavat yritykset ovat kilpailutilanteessa vahvoja.

Tutkimus tukee projektiryttäjä

Projektijohtamisen käsitteistöjä ja erilaisia standardeja on tarjolla suuri joukko (mm. PMBOK, GAPPS, APM BOK, IPMA Competence Baseline, ISO 10006, DMO). Vaikeutena yrityksessä on kuitenkin tunnistaa mitä työvälineitä ja millaista osaamista tarvitaan. Tampereen teknillinen yliopisto on Porin yksikössä kehittänyt uusia malleja projektiorganisaation kyvykkyyksien itsearviointiin. Analyysin avulla organisaatioissa tunnistetaan kehittämisen painopisteet, tavoitteena organisaation oppimiseen uhratun ajan ja resurssien oikea kohdentaminen. Tämä on erityisen tärkeää pienissä ja keskisuurissa yrityksissä.

Vuosina 2006-2009 suoritetussa tutkimuksessa tarkasteltiin kahta suurta "mega-projektia", jotka molemmat sijoittuvat meriteollisuuteen. Toinen näistä oli laivanrakennusprojekti ja toinen öljynporauslautan jalustan suunnitteluprojekti. Tarkastelun näkökulma on projektitoimintaan liittyvän verkoston kyky oppia ja kehittää projektijohtamistaan. Tutkimuksessa oli mukana 54 projektipäällikköä ja projektin avainhenkilöä kymmenestä metallialan yrityksestä. Tapaustutkimuksen aineiston keruu suoritettiin 2006-2008. Vastajaat pohtivat 160 aiheeseen liittyvää väittämää ja arvioivat oman organisaationsa kykyä suoriutua toimitusprojekteista. (Aramo-Immonen 2009)

Kaikki ei ole sitä miltä se näyttää...

Kuten projektit itsessään ovat ainutkertaisia ja sidoksissa toteutusympäristöönsä, niin myös tapaustutkimuksen tulokset ovat sidoksissa tarkastelun kohteena oleviin projekteihin. Empiirisen tutkimuksen tulosten yleistettävyyys on siten vaikeaa. On muistettava, että aineistoa kerättyä toimiala eli korkeasuhdannetta, joka vaikutti paitsi vastaajien maailmankuvaan myös esim. tuotanto kapasiteetin ja työvoiman saatavuuteen, hintoihin ja kilpailutilanteeseen. Toisaalta tiettyjä yleisiä piirteitäkin oli

havainnoitavissa. Ihmisten johtamiseen, tiedonkulkuun ja viestintään liittyvät asiat tuntuivat olevan kaikissa projektiorganisaatioissa yhteisenä murheen aiheena.

Suhtautuminen organisaation kehittämiseen kurssimuotoisen koulutuksen avulla koettiin projektiorganisaatioissa hyvin yksimielisesti turhauttavaksi (Aramo-Immonen & Porkka 2009). Tähän saattoi osaltaan olla syynä organisaatioiden ylikuormittuminen. On kuitenkin muistettava, että projektimuotoinen toiminta on usein ulkopuolisesta aikataulusta riippuvainen ja ajoittain joudutaan työskentelemään paineen alla. Organisaation oppimista yksilöiden kehittämisen kautta ei voida pitää pelkästään idealistisena ihanteena. Elinikäisen oppimisen haaste koskee jokaista työelämässä mukana olevaa yksilöä. Hyvä jatkokysymys yritysten johdolle onkin, miten suunnitella ja toteuttaa oppimisympäristöjä, jotka sulautuvat toiminnan prosesseihin ja tukevat samalla yrityksen strategisia tavoitteita?

Osaamisen organisoitumisen uudet tavat verkostoissa

Toimimme verkostotaloudessa. Verkostotalous toimii suurelta osin nopeasti koottavien ja taas purettavien projektimaisten kokoonpanojen varassa, ja se perustuu teknologian saavutuksiin ja tietoverkkoihin. Teollisuudessa tapahtunut rakennemuutos on johtanut tarpeeseen ulkoistaa toimintoja ja palveluja. Tämän seurauksena rakennus- ja metalliteollisuudessa ei ole tavatonta, että 80%-90% toimintoista tapahtuu verkostossa. Verkosto muodostuu ulkoistettujen, suunnittelun-, tuotanto prosessien- ja palveluiden- tuottajayrityksistä. Lisäksi verkostoon kuuluvat rahoittajat, asiakkaat, asiantuntijapalveluiden tuottajat, tutkimus- ja koulutuslaitokset, viranomaistahot.

Keskeisenä ajurina verkostossa ovat kehittyneet sosiaaliset suhteet. Verkostosuhteiden hallinnasta on tullut yrittäjälle tärkeä menestys- ja selviytymistekijä. Verkostomaisesti toimittaessa luodaan useita rinnakkaisia yhteistyösuhteita. Yrityksen omaa osaamista kohdistetaan moneen tarkoitukseen ja toimitaan usean kumppanin kanssa. Toiminta on rinnakkaista, ei peräkkäistä. Verkostotalous tehostaa innovaatioiden syntyä, koska kumppanit voivat yhdessä kehittää uutta synergistä osaamista, jota ei ole millään toisella toimijalla. Verkostotaloudessa toimiminen edellyttää luottamuksellisuutta ja pitkän aikavälin sitoutumista. Aikamme osaamisyhteiskunta rakentuu verkostotalouden varaan. Korkeakoulujen tehtävä on valmistaa opiskelijoita yhteiskuntaan, jossa ydinosaamiseen kuuluvat paitsi oman alan substanssi myös sosiaaliset suhteet (Aramo-Immonen & Toikka 2010). Nämä suhteet muodostavat sosiaalisen pääoman. Vain yhteistyö kasvattaa sosiaalista pääomaa ja se tapahtuu ajan mittaan, ei hetkessä. Opiskelijoita olisi siis hyvä ”törmäyttää” muiden alojen opiskelijoihin ja yrityksiin heti opintojen alusta saakka, jotta sosiaalisen pääoman muodostumiselle jää riittävästi aikaa. Monialaiset oppimisaihiot kuten projektit, ilmiöoppiminen, ongelmalähtöinen oppiminen ovat tässä käyttökelpoisia menetelmiä.

Kokemäenjoen rannalla vanhassa puuvillatehtaassa sijaitseva Porin yliopistokeskus on 4300 opiskelijan, 200 asiantuntijan ja neljän yliopiston monitieteinen tiede- ja taideyhteisö. Me kerromme olemme verkostomaisesti toimiva yhteisö. Opiskelijat voivat sisällyttää tutkintoonsa soveltuvin osin opintojaksoja tai kokonaisen sivuaineen eri yksiköiden opetustarjonnasta. Tämä tarjoaa opiskelijoille verrattoman mahdollisuuden sosiaalisen pääomansa rakentamiseen. Tämä pääoma kumuloituu Satakunnan elinkeinoelämää kasvattavaksi voimaksi. Erityisen tärkeää on että yritykset ovat mukana koulutuksen kehittämisessä ja esim. yrittäjyyden opetuksessa. Näin syntyvät verkostot palvelevat tulevaisuudessa Satakuntalaisia yrittäjiä. Siitäkin huolimatta, että osa Porista valmistuneista lähtee muualle Suomeen, verkostot säilyvät.

LÄHTEET

Aramo-Immonen, H. (2009) Project Management Ontology – The Organizational Learning Perspective. Tampere.

Aramo-Immonen, H. and Porkka, P.L. (2009) Shared Knowledge in Project-based Companies' Value Chain. *International Journal of Knowledge Management Studies*, Vol 3, No 3-4, pp. 364-378.

Aramo-Immonen, H. and Toikka, T. (2010) Theory and practice meets in industrial process design - Educational perspective. In: Miltiadis D. Lytras, Patricia Orlonez De Pablos, Adrian Ziderman, Alain Roulstone, Herman Maurer, Jonathan B. Imber (eds.), *Organizational, Business and Technological Aspects of Knowledge Society. Proceedings of 3rd World Summit on the Knowledge Society, (WSKS2010) September 22-24, 2010 Greece. Part II, CCIS 112*, pp. 123-135. Springer, Berlin.

Satakunnan ammattikorkeakoulun yrityskiihdyttämö – Korkeakouluosaamiseen perustuva yrittäjyys

Ari-Pekka Kainu & Matti Lähdeniemi

Yrittäjyys on Satakunnan ammattikorkeakoulun yhteinen TKI-toiminnan painopiste ja yrityskiihdyttämötoiminta ulottuu kaikkiin koulutusohjelmiin. SAMKin yrityskiihdyttämössä korkeakouluosaamiseen perustuva opiskeluaikainen yrittäjyys ilmenee innovatiivisena liiketoimintana, jossa yrittäjinä ovat ammattikorkeakoulun opiskelijat. Vuonna 1997 alkaneen kehitystyön tuloksena yli 230 Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijaa on solminut Yrityskiihdyttämön kanssa yhteistyösopimuksen kesäkuuhun 2011 mennessä. Porin kaupungin vuosien 1997–2000 elinkeino- ja työllistämispoliittikan tavoitteet ja valtakunnallinen uusteollistamisohjelma vuosina 1994–1996 toimivat aktivaattoreina SAMKin yrityskiihdyttämön synnylle. Kiihdyttämön toteutuksen käynnistäjinä olivat opiskelijaprojektit, joista syntyivät ensimmäisten kiihdyttämöyrittäjien yritykset. Vuonna 2000 Yrityskiihdyttämö valittiin 60 yrittäjyys Hankkeen joukosta hyväksi malliksi tukea yritysten perustamista. Tutkimuksen toteutti Turun kauppakorkeakoulun PK-Instituutti. Tutkimuksessa arvioitiin 60 OPM:n ESR-rahoitteista yrittäjyys Hanketta vuosilta 1995–99. Menestyksen kannalta tärkeitä tekijöitä olivat toiminnan vahva kytkentä elinkeinoelämään, opiskelijoiden sitoutuneisuus yritystoiminnan harjoittamiseen ja opiskelijoiden oman erikoisalnan vahva asiantuntemus. Yhtenä menestystekijänä oli rohkeus toteuttaa uusia koulutusmuotoja.

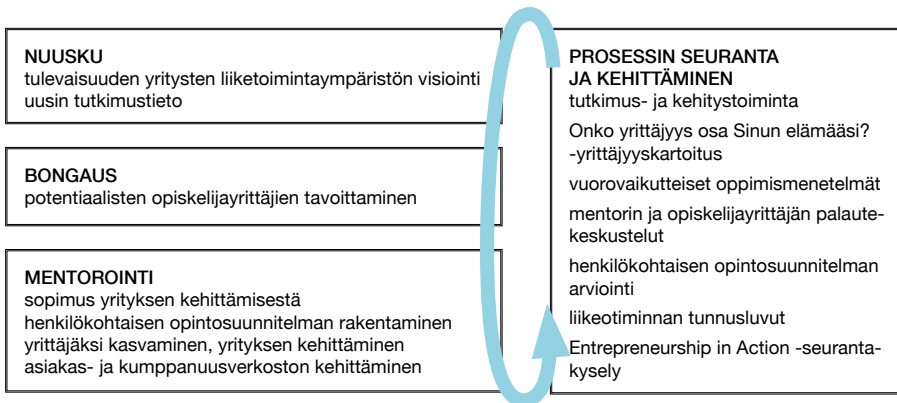
Vuonna 2001 Yrityskiihdyttämö hyväksyttiin Satakunnan esimerkkihankeeksi OPM:n ja Suomen Yrittäjät ry:n valtakunnalliseen Askel-projektiin, joka on ammattikorkeakoulujen ja alueellisten yrittäjäjärjestöjen yrittäjyyden kehittämishanke. Samana vuonna Yrityskiihdyttämön johtama Länsi-Suomen yrityskiihdyttämöverkosto valittiin pilottihankeeksi valtakunnalliseen PK-sektorin kehityspalveluverkoston (Yrittäjyys ydinosaamisena -osaamisalue). Vuonna 2004 SAMK valittiin yritys lähtöisten hankkeiden kehittäjäorganisaatioksi Satakunnan TE-keskuksen uudessa toimintamallissa. Yrityskiihdyttämön Yrittäjävaihdoshanke oli teeman 'työpaikkoja lisäävät ja työorganisaatioita kehittävät hankkeet' yksi projekti. Saman vuoden syksyllä SAMK käynnisti Porin kaupungin, Satakunnan Yrittäjät ry:n ja Yrityspalvelu Enterin kanssa Yrittäjyyskasvatuspilotin Porin lyseossa. Kiihdyttämöyrittäjät toimivat pilotissa yrityskummeina.

Yrittäjyyden tutkimus SAMKissa liittyy vahvasti kiihdyttämötoimintaan, sen kehittämiseen ja vaikutusten seurantaan. Tuloksia on esitelty menestyksekkäästi koti- ja ulkomaisissa seminaareissa ja tiedekonferensseissa. Opiskelijoiden tekemät oppinäytetyöt yrityskiihdyttämöön liittyen ovat olleet alan soveltavaa tutkimusta parhaimmillaan. Vuonna 2005 opetusministeriö valitsi Satakunnan ammattikorkeakoulun yrityskiihdyttämön ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatu yksiköksi vuosille 2005–2006. Nykyisin uusia yrityksiä syntyy noin kaksi kuukaudessa. Yrityskiihdyttämön menestyksen kannalta tärkeitä tekijöitä ovat olleet toiminnan vahva kytkentä tutkinto-opintoihin, ammattikorkeakoulun TKI-projekteihin ja elinkeinoelämään sekä opiskelijoiden sitoutuneisuus yritystoiminnan harjoittamiseen ja ammattikorkeakoulun rohkeus toteuttaa uusia koulutusmuotoja. Opiskelija voi saada jopa 60 op tutkintoonsa yrittäjyyteen liittyvistä oppimisteoista.

Avainsanat: Opiskeluaikainen yrittäjyys, mentorointi, yrityskiihdyttämö

1. Mentorointi osana yrittäjäksi kasvamista

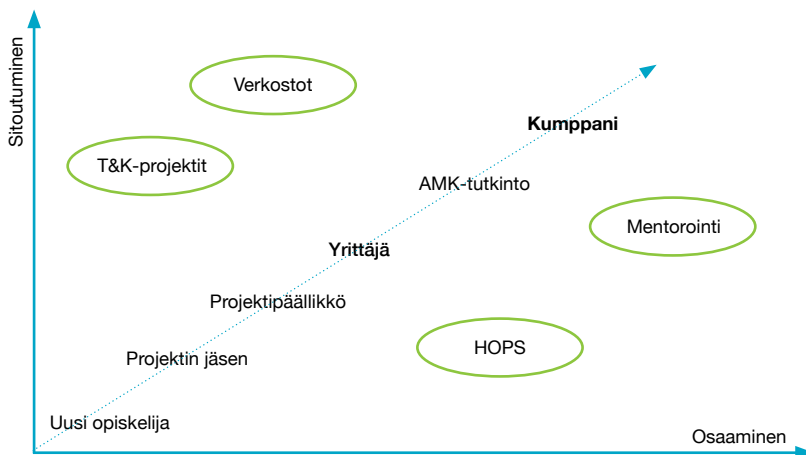
Yrityskiihdyttämön mentorointiprosessi on kansainvälisesti tunnustettu yrittäjyyden opetusmenetelmä, jossa näkyvät niin opetukselliset ja tutkimukselliset kuin reaaliyrittäjyyden elementit. Yrityskiihdyttämössä luotiin vuosina 1998–2000 Mentorointiprosessi, joka kehittää hallitusti opiskelijan kasvua todelliseksi yrittäjäksi.

Kuva 1. Yrityskiihdyttämön Activated Entrepreneur Hunting and Development -prosessi (Kainu, A-P., Järvi, A-R. 2005)

Mentorointiprosessin innovatiivisuus lähtee opiskelijan korkeakouluosaamiseen perustuvasta, jo opiskeluaikana harjoittamasta todellisesta yritystoiminnasta. Yrittäjänä toimiminen ja yrityksen kehittäminen on osa korkeakoulututkimtoa. Yrityskiihdyttämö ei rajoitu hautomoiden tapaan yritysten perustamiseen, vaan kiihdyttämöyhteistyö jatkuu yrityksen kehittämisen eri vaiheisiin opiskelijan valmistumisen jälkeen. Keskeisenä aktiviteettina on Yrityskiihdyttämön asiantuntijamentorin ja opiskelijayrittäjän keskustelukumppanuus, jossa opiskelijan HOPS ja yrityksen liiketoimintasuunnitelma laaditaan ja kehitetään opintojen ja yritystoiminnan edetessä. Mentorointiprosessissa opettajan työkuva muuttuu tiedonjakajasta valmentajaksi, mitä kautta hänellä on mahdollisuus toteuttaa ja kehittää erityisasiantuntijuuttaan sekä vuorovaikutus- ja ohjaustaitojaan.

Yrityskiihdyttämössä opiskelija on SAMKin pedagogisten lähtökohtien mukaisesti oman oppimisprosessinsa haltija ja omistaja. Hän on aktiivinen ja vastuullinen sekä opintojen että oman yrityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Kiihdyttämöyrittäjänä opiskelijan itsearviointikyky sekä tulevaisuuden huomioon ottaminen korostuvat. Opiskelijan rooli muuttuu opiskelijasta ammattitaitoiseksi yrittäjäksi ja valmistumisen jälkeen SAMKin yrityskumppaniksi.

Kuva 4. Opiskelijasta yrittäjäksi ja kumppaniksi (mukailtu lähde nro 6, s. 3)

Mentorointiprosessi on pystynyt tarttumaan innovatiivisuutensa kautta yksityisen yritystoiminnan uusille aloille, esimerkiksi hyvinvointiin ja kuvataiteeseen. Opiskelija voi ryhtyä kiihdyttämöyrittäjäksi perustamalla yrityksen tai liittymällä kiihdyttämöön toimivan yrityksensä kautta. Yrityksen voi perustaa muiden opiskelijoiden ja/tai yrityskumppaneiden kanssa. Opiskelija voi lähteä kiihdyttämötoimintaan myös yritystoiminnan jatkajan roolissa sukupolven- tai yrittäjäpolvenvaihdoistilanteessa. Yrityskiihdyttämökumppanuus voi jatkua opiskelijan valmistumisen jälkeen. Kiihdyttämöstä syntyneet –yritykset työllistävät SAMKista valmistuneita ammattilaisia, tilaavat opinnäytetöitä ja tarjoavat harjoittelupaikkoja tai osallistuvat SAMKin TKI-projekteihin asiantuntijoina tai projektin toteuttajina. Parhaimmillaan prosessi synnyttää kansainvälisiä ammattinsa osaavia, tulevaisuuteen katsovia yrittäjiä. Aina prosessi ei johda yrityksen syntymiseen ja myös yrityksen toiminnan lakkauttaminen tai yrityksen myyminen on mahdollista. Näissäkin tapauksissa opiskelija on saanut arvokkaan opin siitä, millaista yrittäjyys tai liiketoiminnan johtaminen on.

Nuuskuvaiheessa seurataan liiketoimintaympäristöjen muutoksia ja uusinta tutkimustietoa sekä näihin perustuen ennakoidaan uusia mahdollisuuksia kannattavaan yritystoimintaan. Yrityskiihdyttämö tarjoaa yrittäjälle näköalapaikan nuuskuihin ja haastaa opiskelijayrittäjän näkemään tulevaisuuteen sekä tunnistamaan henkilökohtaiset vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. *Bongausvaiheessa* aktivoidaan opiskelijoita kiinnostumaan yrittäjyydestä ja tunnistetaan potentiaaliset yrittäjät, joiden kanssa asiantuntijamentorit käyvät jatkuvaa keskustelua yrittäjyydestä ja liikeideasta. Kehityskeskusteluissa identifioidaan opiskelijoiden edellytyksiä yrittäjyyteen sekä ajatellun yritystoiminnan realistisuutta ja visiota.

Mentoroinnin käynnistää kirjallinen sopimus, jossa tuleva yrittäjä otetaan yrityskiihdyttämön yhteistyökumppaniksi. Prosessi sisältää kehityskeskusteluita tulevaisuuden yrittäjyydestä, oman elämän hallinnasta, liikeidean toimivuudesta, yrityksen perustamisesta, kehittämisestä ja kansainvälistymisestä sekä ennen kaikkea opiskelijan ammatillisesta osaamisesta sekä opintojen ja yritystoiminnan yhteensovittamisesta. Mentoreina toimivat Yrityskiihdyttämön 18 asiantuntijamentoria eri toimialoilta ja koulutusohjelmista. Mentorointia tukee alueelliset yrityspalveluorganisaatiot, joiden kanssa Yrityskiihdyttämöllä on yhteistyösopimukset. Yritystutoreina toimii myös alumnikihdyttämöyrittäjiä.

Opiskelijayrittäjän HOPSin *laatii opiskelija tutoropettajan ja asiantuntijamentorin avustuksella*. Koulutusohjelman opinnot luovat HOPSin perustan. Opintosuunnitelma tukee kasvamista asiantuntijuu-teen ja yrittäjyyteen. Joustavat opetussisällöt ja yrittäjyyteen sopivat oppimismenetelmät auttavat opiskelijayrittäjän valmistumista normiajassa. Yrityskiihdyttämön tavoite on, että opiskelijan val- mistuessa hänen yrityksensä on elinkelpoinen ja yhteistyö korkeakoulun kanssa jatkuu esim. TKI- hankkeissa. HOPSin erityinen vahvuus on siinä, että varmistetaan yrittäjälle tärkeä reaaliaikainen tiedonkulkua ja vuorovaikutteisuus opiskelijan ja asiantuntijamentorin välillä. Opiskelija arvioi jatkuvasti asiantuntijamentorinsa ja tutoropettajansa kanssa HOPSin toteutumista sekä ryhtyy tarvittaessa kor- jaaviin toimenpiteisiin.

Mentorointiprosessin keskustelukumppanuus syventää oppimisprosessia ja tuo siihen innovatiivisia intuitioita, jotka jalostuvat uusiksi yritysideoiksi ja toimintatavoiksi. Prosessi korostaa opiskelijayrittä- jän omaa osaamisen arviointia, asioiden kyseenalaistamisen taitoa ja tahtoa, oman osaamisalueen tiedon kehittymisen seuraamista sekä tutkivaa otetta omaan työhön. Yrittäjyys on integroitu osaksi kokonaisuutta, jossa opiskelija kohtaa yrityksensä kautta jatkuvia muutoksia ja joutuu myös reagoi- maan niihin. Prosessissa opiskelijayrittäjä omistaa asiantuntijanäkökulman, jonka perustalle amma- tillinen erikoisosaaminen rakentuu.

2. Korkeakouluosaaminen - Elinkeinoelämän tarpeista syntyvä yrittäjyys

Yrityskiihdyttämö nivoo korkeakoulun perustehtävät – koulutuksen, tutkimus- ja kehitys- ja innovaa- tiotoiminnan sekä elinkeinoelämän ja aluekehitystyön – toisiinsa osaamisintensiivisen yrittäjyyden kautta. Yrittäjyysopintojen taustalla on vakiinnuttaa yrityskiihdyttämön luoman osaamisintensiivisen yrittäjyyden osaksi korkeakoulu- ja elinkeinoelämäyhteistyötä sekä varmistaa mahdollisimman mo- nen potentiaalisen yrittäjäkandidaatin ja tuote/palveluidean ottamisen mukaan kiihdyttämöproses- siin jo opiskelujen alkuvaiheessa. Elinkeinoelämän tarpeista lähtevän yritys toiminnan synnyttäminen edellyttää Yrityskiihdyttämöltä aktiivista osallistumista koulutuksen suunnitteluun ja kehittämiseen. Yrityskiihdyttämö seuraa työelämän kehitystä ja tuo sen opetussuunnitelmien päivitysprosessiin. Kiihdyttämöyrittäjien palautekeskustelujen avulla evaluoidaan SAMKin osaamisprofiilia ja pk-yritys- ten kehittämistarpeita.

Korkeakoulun henkilökunnan ammatillinen erityisosaaminen ja kiinteä vuorovaikutus elinkeinoelä- mään mahdollistavat oikeat 'nuusukset' ja visiot kiihdyttämötoiminnassa. Yrityskiihdyttämö avaa yrit- täjäopiskelijalle ovia korkeakoulun TKI-toimintaan ja Satakunnan yrityselämään. Opiskelijan näkökul- masta Yrityskiihdyttämö on fyysinen palvelukeskus, joka on tuotu lähelle hänen työympäristöään. Opiskelijayrittäjät tuovat kokemuksensa muidenkin opiskelijoiden oppimistilanteisiin ja erilaisiin opin- näytetöihin. SAMKissa kehitetty malli, Effectice Model for Higher Education and Industry Interaction, kuvaa TKI-hankkeissa syntyvän uuden sovelletun tiedon ja toimintamallien siirtoa opetukseen ja sitä kautta työelämään. Oleellinen osa mallia on korkeakouluosaamiseen perustuva kiihdyttämöyrittä- jyyks.

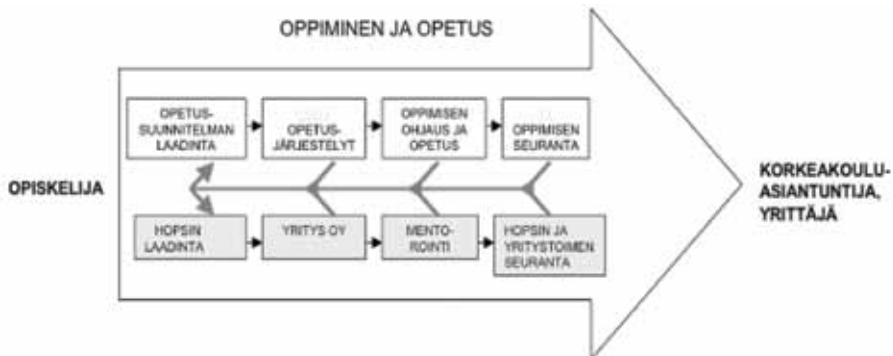

Kuva 2. Effectice Model for Higher Education and Industry Interaction (lähde nro 7, s. 6)

Yrityskiihdyttämön Onko yrittäjyys osa Sinun elämäsi? -yrittäjyyskartoitus antaa tietoa opetussuunnitelmatyöskentelyyn yrittäjäopintojen tarpeellisuudesta. Innolink Oy:n kehittämä Startia-analyysi antaa vertailevaa tietoa aloittavien kiihdyttämöyrittäjien lähtötasosta mm. tieto- ja taitotasosta ja neuvonnan tarpeesta. Suurimmissa yrityshankkeissa toteutetaan ProStart-analyysi. Vuosittain kiihdyttämöyrittäjien toiminnasta kootaan liikeloudellisia tunnuslukuja. Yrityskiihdyttämö seuraa opiskelijayrittäjien ammatillista kehittymistä ja yrittäjäksi kasvamista kehittämällään Entrepreneurship in Action -seurantakyselyllä. Kiihdyttämöyrittäjät tuovat kokemuksensa työelämästä asiantuntijamenterin kanssa käytäviin keskusteluihin sekä osallistumalla teemaseminaareihin ja TKI-toimintaan. Toimissaan yritystutoreina aloittaville opiskelijayrittäjille he vaikuttavat opetussuunnitelmatyöskentelyyn HOPS-tasolla.

3. Yrittäjä on oman oppimisensa kriittinen arvioija ja kehittäjä

Yrityskiihdyttämön pedagoginen ajattelu ja toiminta on oppija- ja työelämälähtöistä. Mielekkäällä oppimisympäristöllä tuetaan työelämän tarpeiden edellyttämää monialaisen osaamisen saavuttamista. Korkeakouluosaamiseen perustuvalla yrittäjyydelle oleellista on oman osaamisen arviointi, asioiden kyseenalaistamisen taito ja tahto, oman osaamisalueen tiedon kehittymisen seuraaminen sekä tutkiva ote omaan työhön. Yrityskiihdyttämössä koulutuksen suunnittelussa painottuvat jous-tavat oppimismenetelmät, erityisosaaminen ja liiketoiminnan johtaminen.

Kuva 3. Satakunnan ammattikorkeakoulun oppimis- ja opetusprosessi Yrityskiihdyttämön näkökulmalla laajennettuna (Kainu, A-P., Järvi, A-R. 2005)

Myös oppiminen korostuu opetuksen sijasta. Oppiminen saavutetaan opiskelijan oman oivalluksen ja kokemuksen kautta. Kiihdyttämöprosessissa oppimisprosessi tukeutuu Blended Learning Solutions – oppimisympäristöön, jossa erilaisia oppimismenetelmiä ja yrittäjyyttä tukevia opintoja yhdistämällä luodaan joustava, aktiivinen ja kokemuksellinen tutkintoon tähtäävä oppimiskokonaisuus.

Oppimisprosessissa korostetaan:

- opiskelijayrittäjän itseohjautuvuutta ja pohtivaa oman oppimisen arviointia
- aktiivisen opiskelijayrittäjän ja dynaamisen oppimisympäristön välistä vuorovaikutusta
- mentoriutta, jossa tärkeää on sisällön asiantuntemus ja kyky ottaa huomioon opiskelijayrittäjän kehityksellinen vaihe
- tulevaisuuden asiantuntemusta ja yrittäjyyttä
- taitoa toimia, kehittyä ja verkottua moniammatillisissa ja monikulttuurisissa yhteistyösuhteissa
- kykyä kantaa eettistä ja moraalista vastuuta ammatillisesta toiminnasta yksilönä, yhteisöllisesti ja kansainvälisesti
- monialaiset valinnat mahdollistavaa oppimis- ja yritys ympäristöä sekä joustavia opetusjärjestelyjä
- korkeatasoisia kirjasto- ja tietopalveluja
- oppimismenetelmien monipuolisuutta sekä elinkeino- ja työelämää luonnollisena oppimisympäristönä
- oppiminen on luova prosessi, mikä jatkuu myös tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Oppimisprosessin keskeisimmät oppimismenetelmät ovat:

Learning by Doing, toimiessaan todellisena yrittäjänä opiskelija joutuu päivittäin tilanteisiin, jotka ohjaavat ja kasvattavat häntä yrittäjänä. Opiskelijayrittäjä soveltaa saamansa teoreettiset tiedot käytäntöön, kun hän tuottaa palveluja ja tuotteita tai osallistuu SAMKin TKI-toimintaan. Hän oppii onnistumisistaan ja virheistään sekä saamastaan asiakaspalautteesta ja oivaltamalla tai lainaamalla ratkaisuja toisilta. Liiketoiminnan kehittyessä hän samalla syventää omaa osaamistaan yrittäjänä. Yrityselämän haasteet tulevat osaksi oppimisprosessia.

Problem Based Learning, ongelmaperusteisessä oppimisessa yhdistetään teoriaa ja käytäntöä pienryhmässä käsiteltävän ongelmanratkaisuprosessin kautta. Tyypillistä tälle pienryhmätyöskentelylle on oppimistavoitteiden määrittäminen osana HOPSia. Pienryhmän muodostavat opiskelijaryrittäjä(t), yrityksen muu henkilökunta sekä aineopettaja. Tarvittaessa asiantuntijamentori avustaa pienryhmää. PBL:ssä korostuvat aineopettajan rooli asiantuntijavalmentajana sekä opiskelijaryrittäjän itsearvioinnin merkitys. Ongelmaperustainen oppiminen kasvattaa yrittäjää mm. itsenäiseen vastuuseen, tiedonhakuun, yhteistyöhön ja oman ammattialan perusasioiden oppimiseen. Todellisilla asiakas- ja muilla sidosryhmäkontakteilla yrittäjä kehittää ongelmanratkaisu- ja päätöksentekokykyään ja syventää oppimisprosessiaan.

Systemic Thinking, keskeistä oppimismenetelmässä on reflektio, joka muokkaa saatua tietoa positiivisesta näkökulmasta. Oppimisen pohjana on käytännön yritystoiminnassa esiin tulevien mahdollisuuksien systemaattinen ratkaiseminen. Yrityskiihdyttämössä mentoroinnilla luodaan vuorovaikutteinen oppimistapahtuma, jossa opiskelija tutkii ja kehittää omaa liiketoimintaa kokeneen asiantuntijan kanssa. Kiihdyttämökontekstissa myös vertaisryhmien vuorovaikutuksella on suuri merkitys. Periaatteena on, että opiskelijaryrittäjä ei jätetä yksin ongelmineen. Opiskelijaryrittäjät tukevat ja neuvovat toisiaan toimiessaan verkostona. Vuorovaikutteinen oppimismenetelmä vahvistaa opiskelijan kykyä ratkaista ongelmia tuntemattomissa tilanteissa, vahvistaa kuuntelemisen taitoa ja kykyä jalostaa tietämystään keskustelukumppanuuden avulla.

Yrittäjyysopinnot tuettuna mentoroinnilla yhtenäistää yrityskiihdyttämön ja ammattikorkeakoulun opetusjärjestelyjen yrittäjyyttä tukevat toimintatavat. Tuomalla todellinen yritystoiminta mahdollisimman aikaisin osaksi ammattikorkeakoulun perusopetusta luodaan koulutusympäristö, jossa oma ammatillinen osaaminen kehittyy yhdessä liiketoimintaosaamisen kanssa. Opetuksessa saatu tieto voidaan reaaliajassa siirtää yritystoimintaan ja tukea samalla opitun asian syventämistä. Tällä hetkellä opiskelija tulee mukaan kiihdyttämöprosessiin keskimäärin kolmannen opiskeluvuoden lopulla. Yrittäjyysopinnojen avulla pyritään prosessiin lähtöä aikaistamaan vuodella ja jopa kahdella. Kiihdyttämötoiminnan ketteryyttä kuvastaa hyvin se, että opiskelija voi tulla prosessiin mukaan opintojensa eri vaiheissa. Ketteryyttä on lisätty muun muassa rakentamalla 15p:n:n verkko-opetuskokonaisuudella sekä yli koulutusalojen toimivalla mentoroinnilla.

LÄHTEET

Huttula T. (toim.): Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaikutuksen huippuyksiköt 2001. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 8:2001. Edita.

Jaatinen Päivi: "Millaiset ovat SAMKin tehokkuuden eväät?". Satakunnan ammattikorkeakoulun henkilöstölle suunnattu kyselytutkimus. Satakunnan ammattikorkeakoulu. A, Tutkimukset 2/2003. Pori 2003

Kainu, A-P., Järvi, A-R. (2005). Kuvat 1 ja 3. Teoksessa Laatu, innovatiivisuutta ja proaktiivisuutta (toim. Salminen, H. & Kajaste, M.). Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuysiköt 2005–2006. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 3:2005. Tammer Paino. Tampere.

Kollanus Timo, Mäki Katja, Pukkinen Tommi: Koulutuksella yrittäjyyteen, Opetusministeriön yrittäjyys Hankkeet rakennerahastokaudella 1995 - 1999. PK-Instituutti, Turun kauppakorkeakoulu. Opetusministeriön EU-rakenne-rahastot – julkaisu 2/2000, Helsinki 2000

Kuvaja Sakari & Sauri Simo (toim.): Generating Knowledge-based Entrepreneurship: Pre- and Business Incubation in Finnish Polytechnics. Offsetkolmio Oy, Hämeenlinna 2004

Laine Kari, Lähdeniemi Matti: A Global Perspective in Implementing Regional Development Strategies. The 6th Inter-national Conference of Technology Policy and Innovation, Kansai, Japan 2002

Laine Kari, Lähdeniemi Matti: Effective model for higher education and industry interaction. The 7th International Conference of Tehcnology Policy and Innovation, Monterrey, Mexico 2003.

Lähdeniemi, M., Kainu, A-P. Laine, K. 2006. Knowledge Intensive Entrepreneurship – Enterprise Accelerator in Wikman, M. (ed.) Mapping the Networks, R&D Activities and Elearning Solutions at Satakunta University of Applied Sciences. Satakunnan ammattikorkeakoulu, University of Applied Sciences. Publication Series D, 2/2006. Tampereen yliopistopaino Oy (Juvenes Print), 28–31.

Satakunnan ammattikorkeakoulun laatukäsikirja: Oppiminen ja opetus, 7.8.2003

Satakunnan Perheyritysverkosto

Anu-Mari Nieminen & Meri-Maija Marva

Satakunnan Perheyritysverkosto on alueellinen perheyritysten yhteenliittymä. Verkostossa tutkitaan ja käsitellään koulutuksen keinoin perheyrityttyjen haasteita, kasvatetaan yritysten omistaja- ja liike-toimintaosaamista ja verkostoidutaan alueen muiden perheyrityttyjen kanssa.

Verkosto on perustettu vuonna 2008, ja siinä on tällä hetkellä mukana 121 yritystä Satakunnan alueelta. Verkostoa koordinoi Satakunnan ammattikorkeakoulun Täydennyskoulutuskeskus. Verkostoa rakennetaan ja toimintamuotoa kehitetään jatkuvasti, ja sen toimintaa ohjaa perheyrityttyistä muodostettu työryhmä. Työryhmässä on pyritty saamaan edustus Satakunnan eri alueilta, ja se koostuu kerran kuukaudessa miettimään uusia toimintatapoja alueen perheyrityttyjen osaamisen kehittämiseen ja verkostoitumiseen. Työryhmässä mukana ovat Samu Pere, Pintos Oy (pj); Mika Laiho, Heikki Laiho Oy; Sakke Suominen, Eura Print Oy; Päivi Fonsen, Pomarfin Oy; Henri Kiuru, Seloy Oy; Matti Lähdeniemi, SAMK; Ari-Pekka Kainu, SAMK; Meri-Maija Marva, SAMK ja Anu-Mari Nieminen, SAMK (siht.). Työryhmän taustalla vaikuttavat myös Senior Advicer -jäsenet Pekka Paasikivi, Oras Invest Oy ja Tuomo Aine Harjavalta Oy/Puustelli Group Oy.

Perheyritysverkoston tunnetuimmaksi toimintamuodoksi ovat vakiintuneet neljä kertaa vuodessa järjestettävät kutsuseminaarit. Perheyritysverkoston muita toimintamuotoja ovat koulutuksen lisäksi kehittäminen, verkostoituminen ja tutkimus.

Satakuntalaisten perheyritysten vaikuttavuutta tutkittiin ensimmäisen kerran Satakunnan alueella vuonna 2010. Neliportaisen perheyrityttyjyyden määritelmän mukaan tutkimuksen kohderyhmänä oli 100 satakuntalaista perheyritystä. Tutkimustulosten mukaan näiden perheyritysten yhteenlaskettu estimoitu liikevaihto on 1,3 miljardia euroa, joka on noin 10 % kaikkien satakuntalaisten yritysten liikevaihdosta, vaikka tutkimukseen osallistuneiden perheyritysten määrä on alle prosentti Satakunnan koko yrityskannasta.

Satakunnan perheyritykset työllistävät keskimäärin 70 henkilöä eli yhteensä noin 7000 henkilöä. Tämä on huomattavasti enemmän kuin satakuntalaiset yritykset keskimäärin. Yrityksistä enemmistö aikoo pitää henkilöstömääränsä ennallaan tai lisätä sitä. Perheyritysten henkilöstösuunnittelmita voidaan todeta, että taantumankin aikana yritykset panostavat suunnitelmallisesti henkilöstön ja sitä kautta yritysten osaamisen kasvuun. Jos tutkimukseen vastanneet perheyritykset edustaisivat keskimäärin koko otosta, voitaisiin todeta sadan satakuntalaisen perheyrityksen maksamien palkkojen, veroluonteisten maksujen ja verokertymien olevan yhteensä puolen miljardin euron luokkaa ja kotimaahan kohdistuvien ostojen olevan myös puolen miljardin euron luokkaa. Satakuntalaisten perheyritysten yhteiskunnallinen ja taloudellinen vaikuttavuus maakunnassa on näin ollen erittäin huomattava.

Satakunnan alueen perheyryksistä vuonna 2010 tehty vaikuttavuustutkimus saa jatkoa. Nyt toteutettavassa vaikuttavuustutkimuksen jatkotutkimuksessa päähuomio kohdistuu kysymykseen ”onko satakuntalaisten perheyrytysten vaikuttavuudessa tapahtunut merkittävää muutosta kahden vuoden aikana eli mihin suuntaan satakuntalainen perheyrittäjäyys on menossa?” Edellinen tutkimus kohdistui vuoteen 2008 ja jatkotutkimus tulee kohdistumaan vuosiin 2009 ja 2010. Jatkotutkimuksen toteuttamiseen on haettu Liikesivistysrahastolta rahoitusta.

Tutkimuksen tilaajana on Satakunnan Perheyrytysverkosto ja sen toteuttaa SAMKin TKI –osasto. Tutkimus toteutetaan edellisen tutkimuksen tapaan puhelinhaastatteluina, joita täydennetään henkilökohtaisilla haastatteluilla. Tutkimuksessa hyödynnetään aikaisemmin tehtyjä tutkimustuloksia ja tilastoja.

Tutkimuksen ohjausryhmässä ovat seuraavat henkilöt: talouspäällikkö Mika Laiho (Heikki Laiho Oy), koulutus päällikkö Meri-Maija Marva (SAMK / osakas Länsi-Suomi Yhtymä Oy), hallituksen puheenjohtaja Pekka Kuusisto (Kuusiston Saha Oy), toimitusjohtaja Matti Ratsula (Antinasu & Ratsula Oy), toimitusjohtaja Pekka Ekberg (Fiblon Oy) ja vuorineuvos Pekka Paasikivi (Oras Invest Oy).

Tutkimus tehdään 15.12.2011 – 30.4.2012. Tutkimusraportti julkaistaan Perheyrytysten liiton kevätkokouksessa touko-kesäkuussa 2012. Vaikuttavuustutkimuksella halutaan tehdä Satakunnan perheyrytysten merkittävä aluetaloudellinen vaikuttavuus näkyväksi.

The social and economic impact of Family-own businesses in Satakunta approaching 100 million euro

Enterprises provide clearly more jobs than on average

An impact survey was carried out in the spring of 2010 on the enterprises participating in the Satakunta regional network of family-own businesses. The target group of the study was a total of 100 companies that complied with the definition of the four-step family-own entrepreneurship. Almost all companies operate in industrial, construction or commercial fields. The combined turnover of the family-run businesses is approximately 1.3 billion, which amounts to about 10% of the turnover of all Satakunta companies added together, although in number, the family-own companies in the study represented less than one per cent of Satakunta companies.

The family businesses within the study employ an average of 70 persons, i.e. a total of 7000 people. This is noticeably more than the average for Satakunta companies. The majority of those businesses will maintain that number of employees, or aim to increase it. From the family businesses' human resources plans, it can be noticed that even during the recession, the companies are investing in increasing their staff, and thus in the growth of their companies' knowhow, just as they had planned.

If the respondent family businesses in the study represent the average of the whole, it could be said that the salaries paid, tax-related payments and tax revenues accrued from one hundred family-run companies in Satakunta totals in the region of 500 million euro, and domestic-focused purchasing also totals 500 million euro. Thus the social and economic impact of Satakunta family-own businesses is extremely significant.

Satakunta

– yrittäjyyskasvatuksen edelläkävijä

Cimmo Nurmi

Samaan aikaan kun ryhmä ranskalaisia tiedemiehiä katseli juuri löytämänsä seitsemän miljoonaa vuotta vanhaa ihmiskunnan esi-isälle kuuluvaa kalloa, toinen ryhmä Satakunnassa katseli toistensa nelisenkymmentä vuotta vanhoja kalloja. Vuosi oli 2002 ja kallot kuuluivat Antti Kokkilalle, Jari lisakalalle, Jari Leinoselle ja Cimmo Nurmelle. Paljon ei siis ollut evoluutio mennyt eteenpäin. Onneksi näin, sillä tuskin ryhmä olisi muuten saanut päähänsä, että Porissa pitää panostaa nuorten yrittäjyyskasvatukseen. Siis Porissa. Kyllä. Hullultahan se silloin tuntui aika monen muun mielestä.

Tämä Ryhmä Y ei jättänyt asiaa pohdinnan asteelle, vaan suunnittelu ja toteutus aloitettiin välittömästi. Antti Kokkila, idean isä, vihkiytti poliittisen koneiston asiaan. Porin koulutoimi perusti Porin Lyseon yläasteelle Suomen ensimmäisen yrittäjyyskasvatusluokan. Kiitokset Jari Leinoselle. Porin elinkeinokeskus myönsi Satakunnan ammattikorkeakoululle projektirahaa operatiivisen toiminnan käynnistämiseen. Kiitokset Jari lisakalalle. Puolentoistavuoden yrittäjyyskasvatusprojekti alkoi 2003.

Porin Lyseon opettajille järjestettiin vuoden 2004 keväällä motivointitilaisuuksia ja oppilaiden valintaan liittyviä koulutustilaisuuksia. Opettaja Pasi Savolainen kirjoitti **Suomen ensimmäisen** Yrittäjyyskasvatuksen Opettajan Oppaan 7.-9. luokille. Kaksikymmentä eri kouluista hakeutunutta seitsemännien luokan oppilasta (kuva 1) aloitti innokkaina opintonsa Porin Lyseossa syksyllä 2004. Opintoihin sisältyi yrittäjyyskasvatusta 2-4 tuntia viikossa.

Porin Lyseon ensimmäinen yrittäjyyskasvatusluokka.

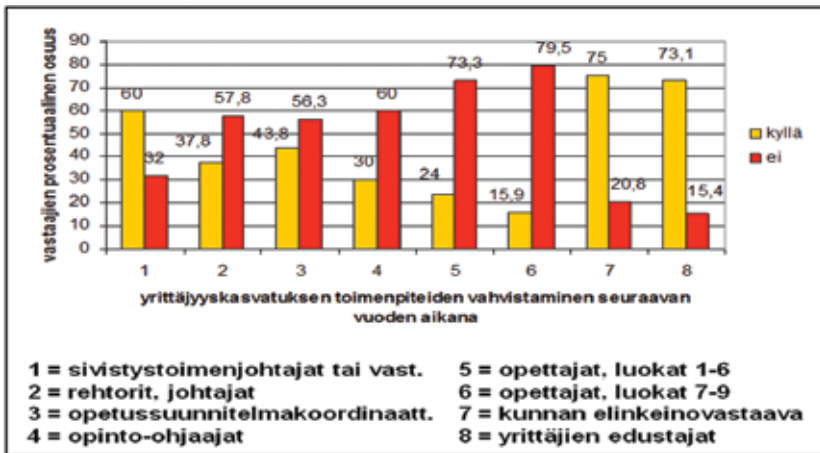
Mitä yrittäjyyskasvatus itse asiassa on? Koirasen & Peltosen mukaan yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on kehittää oppilaassa sellaisia tietoja, taitoja ja asenteita, jotka ovat hyödyksi työelämässä, riippumatta siitä, työskenteleekö ihminen yrittäjänä tai toisen palveluksessa. Se kasvattaa aloitekykyisyyteen, luovuuteen ja kekseliäisyyteen, aktiiviseen ja myönteiseen työasenteeseen, työ- ja menestymishaluun, määrätietoisuuteen ja vastuun kantamiseen. Yrittäjyyskasvatus on myös yrittäjyyden luonteen ymmärryksen kehittämistä sekä yhteiskunnan toiminnan ja talouden rakenteiden ymmärtämistä.

Porin Yrittäjien ja Satakunnan Yrittäjien panos heti yrittäjyyskasvatuksen alkuvaiheissa oli merkittävä. Yrittäjät järjestivät joka kuukausi oppilaille uuden yrittäjän tai yrityksen yhteistyökumppaniksi. Yrittäjät tulivat koululle pitämään esityksen omasta yrittämisestään ja yrityksestään tai sitten luokka meni yritykseen kuulemaan paikan päälle asiasta ja tekemään havaintoja. Kiitokset yrittäjille, Orwo F. Rekolalle ja Pasi Välimaalalle. Yhteistyö jatkuu edelleen hedelmällisenä ja siitä kiitokset Markku Kiviselle.

Yli maakunnallistaminen

Kokkola oli aiemmin perustanut omalle seudulle yrittäjyyskasvatuskeskuksen, ns. YES-keskuksen. Keskustelut kokkolalaisten kanssa johtivat yli maakunnallisen YES-keskuksen perustamiseen Satakuntaan, Kokkolaan ja Tampereelle vuonna 2005. Samalla Porin seudulla aloitettu yrittäjyyskasvatustoiminta laajeni Rauman seudulle ja Pohjois-Satakuntaan. Satakunnan YES-keskuksen toiminnan päämäärää kuvaa hyvin seuraava sitaatti: "Maakuntamme nuoret ovat muutaman vuoden päästä lääkäreinä, hoitajina, poliiseina, kokkeina, insinööreinä ja yrittäjinä meidän tulevaisuutemme tekijöitä. Oman maakuntamme, kuntiemme ja yritystemme PR-tyo heidän suuntaansa tulee tehdä tänään eikä huomenna!" Satakunnan YES-keskus tuki vuosien 2005-2007 aikana peruskoulujen ja 2.asteen yrittäjyyskasvatusta mm. rehtorien, opojen ja opettajien valmennuksilla, koulu-yritysyhteistyön mentoroinnilla, oppimateriaalien tuottamisella sekä järjestämällä Nuori Yrittäjyys ry:n palveluita. On syytä todeta, että maakunnassa oli jo aiemmin ollut ansiokasta Nuoti Yrittäjyys -toimintaa, esimerkkinä Lauttakylän lukio. Satakunnan YES-keskuksen järjestämiin valmennuksiin ja oppimistilaisuuksiin osallistui vuosittain noin 2000-3000 oppilasta, 150 opettajaa ja 100 yritystä. Kiitokset Satu Ahlmanille.

Yrittäjyyskasvatuksen vieminen kouluihin ei suinkaan ole ollut eikä ole helppo tehtävä. Vuonna 2006 valtaosa sivistystoimenjohtajista, kunnan elinkeinovastaavista ja yrittäjien edustajista toivoi toimenpiteitä yrittäjyyskasvatuksen vahvistamiseksi (kuva 2). Sen sijaan rehtorit ja opinto-ohjaajat eivät pitäneet tätä tärkeänä ja opettajista merkittävä osa ei halunnut vahvistaa yrittäjyyskasvatusta opetuksessaan. Töitä oli siis vielä paljon edessä.

Kuva 2. Näkemyserot yrittäjyyskasvatuksen vahvistamisessa (Jaana Seikkula-Leino, OPM 2006)

Valtakunnallistaminen

Satakunnan ja Kokkolan YES-keskusten menestys innosti toimintamallin valtakunnallistamiseen. Satu Ahlman ja Cimmo Nurmi kävivät vuonna 2007 vakuuttamassa Opetusministeriön edustajat YES-keskusten valtakunnallistamisen tärkeydestä. **Suomen ensimmäinen** valtakunnallinen YES-keskushanke käynnistyi vuonna 2008 Porin Seudun Kehittämiskeskus POSEK Oy:n johdolla. Kiitokset Jari-Pekka Niemelle silloisesta ja nykyisestä rohkeudesta ja periksiantamattomuudesta yrittäjyyskasvatuksen kehittämisessä. Valtakunnallisen hankkeen budjetti oli noin kaksi miljoonaa euroa.

Porin Lyseon yrittäjyyskasvatusluokan positiivisten kokemusten siivittämänä vahvistunut Ryhmä Y oli jo vuonna 2007 aloittanut keskustelut ja poliittiset väännöt yrittäjyyskasvatusluokan käynnistämiseksi Raumalla. Ensimmäiset innokkaat Rauman Lyseon yläasteen yrittäjyyskasvatusluokkalaiset aloittivat opintonsa syksyllä 2009. Kiitokset Heikki Nurmelle.

Valtakunnallisen YES-hankkeen tuloksena Suomeen syntyi 15 YES-keskusta, jotka tarjosivat yrittäjyyskasvatusta konkreettisesti tukevia palveluja perusopetuksen, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opettajille helposti ja nopeasti. YES-keskusten motto kertoi paljon: "Yritteliäät ja omatoimiset nuoret ovat sinun ja minun tämän päivän paras sijoitus huomiseen". Vuosien 2008-2010 aikana Satakunnan YES-keskuksen järjestämiin valmennuksiin ja oppimistilaisuuksiin osallistui vuosittain noin 2000-2500 oppilasta, 250 opettajaa ja 70 yritystä. Kiitokset Satu Ahlmanille ja Jenni Rajahalmeelle. Valtakunnallisesti järjestettiin kahden vuoden aikana 450 erilaista tilaisuutta, joissa oli mukana 9308 oppilasta, 3424 opettajaa ja 650 yrittäjää. Osoituksena onnistuneesta työstä Valtakunnallinen YES ry käynnisti toimintansa elokuussa 2010. Yhdistys koordinoi Suomen YES-keskuksia tukemalla verkoston toimintaa ja yhteistyötä YES-keskusverkoston eri yhteistyökumppaneiden kanssa alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. YES ry:n jäseniä ovat Suomen Yrittäjät, Taloudellinen tiedotustoimisto, Nuori Yrittäjyys ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto sekä Perheyrittysten liitto.

Strategisuus ja kansainvälistäminen

Samaan aikaan, kun Suomessa perustettiin kansallista YES ry:tä, Satakunnassa otettiin jo seuraavia askelia. Ensinnäkin, Satakunta on POSEKin johdolla **ensimmäisenä Suomesta** mukana Euroopan Unionin rahoittamassa laajassa yrittäjyyskasvatushankkeessa. Kiitokset Kari Hietalalle. Muut seitsemän hankekumppania ovat Ruotsista, Virossa, Puolasta, Slovakiasta, Espanjasta, Ranskasta ja Irlannista. Vuoden 2010 huhtikuussa käynnistyneen hankkeen tavoitteena on analysoida ja kerätä eri maiden parhaat yrittäjyyskasvatuskäytännöt sekä tehdä suosituksia ja toimenpide-ehdotuksia kullekin maalle. Hanke kulminoituu Porissa vuoden 2012 helmikuussa järjestettävään kansainväliseen yrittäjyyskasvatuskonferenssiin.

Satakunnan yrittäjyyskasvatuksen visio 2015

**Jokaisella on oikeus olla onnellinen!
Jokaisella on oikeus omaan juttuunsa!
Jokaisella on oikeus yrittäjäkäsvatukseen!**

Toiseksi, Satakuntaan valmistui vuodenvaihteessa 2010/2011 **ensimmäisenä Suomessa** yrittäjyyskasvatuksen maakunnallinen strategia, joka ulottuu vuoteen 2015 asti. Strategian tavoitteena on herättää jokainen lukija ajattelemaan omaa rooliaan yrittäjyyden edistämisessä. Strategiaan on kuvattu yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja toimenpiteet varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle. Strategia haastaa kaikki yrittäjyyskasvatuksen käytännön toteuttajat, johtajat ja yhteistyökumppanit parantamaan omaa toimintaansa. Strategia kiteytyy kuvan 3 mukaiseen visioon.

Tätä kirjoitettaessa vuonna 2011 satakuntalainen yrittäjyyskasvatustyö on edelleen ajan hermoilla. Ulvilan lukion yrittäjyyskasvatuksen taitolinja käynnistyi juuri. Kiitokset Juha Kujansuulle. Kansainvälinen yrittäjyyskasvatusyhteistyö tuo uusia tuulia Satakuntaan. Onko maakunnan yrittäjyyskasvatus saatu siis kuntoon kymmenessä vuodessa? Ei varmastikaan. Paljon on vielä työtä. Ensimmäinen haaste liittyy ymmärrykseen ja asenteisiin. Yrittäjyyskasvatus ei tarkoita yrityksen perustamiseen tähtäävää toimintaa. Yrittäjyyskasvatus tähtää vastuunottamiseen omasta elämästään. Toinen haaste liittyy Satakunnan YES-keskuksen toiminnan vakiinnuttamiseen. On herännyt kysymyksiä siitä, kenen toimintaa pitäisi rahoittaa. Vastaus on helppo. Yrittäjyyskasvatustyöstä hyötyvät erityisesti kunnat, koulutuksenjärjestäjät ja elinkeinoelämä. Kuntien päättäjien kiinnostusta lisäksi ymmärrys yrittäjyyskasvatuksen roolista syrjäytymisen ehkäisyssä. Jokainen työelämästä syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle noin 30 000 euroa vuodessa. Aloitekykyinen, aktiivinen, määrätietoinen ja myönteisen työasenteen omaava nuori ei syrjäydy.

Edelläkävijä ja tulevaisuus

Miksi Satakunta on ollut yrittäjyyskasvatuksen edelläkävijä jo kymmenen vuotta? Aktiiviset ja asian tärkeyden ymmärtävät ja kemialtaan yhteensopivat ihmiset ovat istuneet ja istuvat juuri oikeilla paikoilla. Koulutoimi on nähnyt positiivisena, että koulua viedään ulos koulusta ja se haluaa olla mukana kehittämishankkeissa, jotka kohdistuvat muuhunkin kuin pelkän tietävyyden lisäämiseen. Yrittäjäjärjestöt haluavat olla mukana toiminnassa, jossa kasvatetaan toimivia arvoja nuorten elämään. Alueen kehittämiskeskukset, ammattikorkeakoulu ja yliopistokeskus haluavat yhdessä toisiaan tukien edistää yrittäjyyskasvatusta ja yrittäjyyttä konkreettisilla toimilla.

Satakunnan yrittäjyyskasvatuksen visiossa sanotaan, että jokaisella on oikeus yrittäjyyskasvatukseen. Vastaavasti jokaisella nuorella on yrittäjyyskasvatuksen tukemana mahdollisuus kasvaa oman elämänsä toimitusjohtajaksi. Yrittäjyyskasvatusluokille tulee tavallisia nuoria. Opintojen edetessä opettajat ovat huomanneet, että oppilaista on tullut perusreippaita, itseohjautuvia ja suvaitsevaisia. Heille on tullut tavoitteita ja harrastuksia koulun ulkopuolelta. Jokaisella on jokin oma juttu. Eiköhän vakiinnuteta Satakunnan YES-keskuksen toiminta!

Sosiaalialan korkeakouluopiskelijoiden innostaminen yrittäjyyteen

Hannu Piironen

*Harva meistä on rautaa, moni taipua saa.
Moni omillaan oppinut ei ole toimeen tulemaan.
Minä taivu en koskaan, tahdon vain yrittää.
Ja kaiken sen, minkä pitää mä päätän, se mulle myös jää.
(Frederik: Jos jotain yrittää)*

Tässä kirjoituksessa tarkastelen opiskelijoiden kannustamista yrittäjyyteen. Kirjoituksessani pohdin erityisesti kysymystä siitä, miten sosiaalialan korkeakouluopiskelijoita voitaisiin entistä enemmän innostaa ryhtymään oman ammattialansa yrittäjiksi. Lähdän liikkeelle suomalaisessa korkeakoulu-maailmassa käydystä, yrittäjyyttä ja sen edistämistä koskevasta aikalaiskeskustelusta, jossa yrittäjyys nähdään yhtenä potentiaalisena vaihtoehtona eri ammattialoilta valmistuneille osaajille, myös sosionomi (AMK) – tutkinnon suorittaneille sosiaalialan ammatti-ihmisille. Tämän jälkeen pohdin ta-pausesimerkin kautta yrittäjyyden mahdollisuuksia sosiaalialan viitekehityksessä. Lopuksi teen lyhyen yhteenveton siitä, millaisia yrittäjyyteen kannustamisen mahdollisuuksia ja rajoituksia on syytä ottaa huomioon, ennen kuin ylipäänsä aletaan varsinaisesti keskustella sosiaalialan yrittäjyydestä ja sen edistämisen toimintastrategioista.

Yrittäjyys vastavalmistuneen mahdollisuutena

Suomalaisessa korkeakoulu-maailmassa on viime vuosina alettu entistä useammin käydä keskustelua opiskelijoiden innostamisesta yrittäjyyteen. Ammattikorkeakoulu-ympäristöissä yrittäjyyden edistäminen on otettu jopa pedagogisten menetelmien avulla yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi (ks. esim. Yrityskiihdyttämö 2011). Sosiaalialan opiskelijoiden keskuudessa tällainen keskustelu on epäilemättä ollut jo pitkään haasteellista, sillä yrittäjyys ei ole koskaan ollut lähtökohtaisesti sosiaalialan korkeakouluopetuksen keskiössä. Sosiaalialan korkeakouluopetuksen sisällöissä yrittäjyys nivoutuu yleensä osaksi jotain laajempia pintokokonaisuuksia, joissa sosiaalialan yrittäjyyteen liittyviä kysymyksiä tarkastellaan lähinnä pintapuolisesti, vain joihinkin valittuihin aihealueisiin nojautuen.

On kuitenkin huomionarvoista todeta, että viime aikoina yrittäjyys on entistä selvemmin löytänyt paikkansa myös sosionomi (AMK) – tutkinnon opetussuunnitelmassa (OPS). Esimerkiksi Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) OPS:issa yrittäjyys kuuluu erottamattomana osana 6. lukukaudella toteutettavaan Työyhteisöt ja kehittäminen – opintokokonaisuuteen, jossa opiskelijoiden oppimistehtävänä on tarkastella projektiosaamista ja yrittäjyyttä osana oman alansa ammatillisuutta (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010). Tätä taustaa vasten voidaan syystä katsoa, että myös sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa yrittäjyyttä on pyritty määrätietoisesti tekemään tutuksi opiskelijoille jo opintokokonaisuuksien opintojakson tasolla.

Huolimatta siitä, että yrittäjyydestä, sen edistämisestä ja siihen kannustamisesta käydään nykyään ammattikorkeakouluympäristöissä laajaa ja vilkasta keskustelua, yrittäjyys jää varsin monelle sosiaalialan opiskelijalle opintojen aikana – ja vielä sen jälkeenkin – melko vieraaksi ja tuntemattomaksi asiakokonaisuudeksi, johon on vaikea tai jopa mahdotonta luoda minkäänlaista selkeää omaa näkökantaa. Usein tämä johtuu siitä, ettei opiskelijoilla ole opintojensa aikana välttämättä ollenkaan minkäänlaista kosketusta oman alansa yritystoimintaan, edes opiskeluihin liittyvien harjoittelujakson yhteydessä. Usein tämä voi myös johtua siitä, ettei opiskelijoille oikeasti kerrota riittävästi sosiaalialan yrittäjyydestä ja siihen liittyvistä toimintamekanismeista. Sopii siis kysyä, ovatko opintokokonaisuudet ja niiden yhteydessä toteutettavat opintojaksot (yhden tai kahden tehtävän volyymilla) sittenkin riittämättömiä sosiaalialan opiskelijoiden yrittäjyyteen kannustamisen näkökulmasta. Vai onko niin, että sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen pedagogiikka ei tuota riittävästi yrittäjyyteen kannustavia näkökulmia, edes ammatillisia avauksia yrittäjyyden monista mahdollisuuksista? Miten sosiaalialan opiskelijoita voi ylipäänsä saada innostumaan yrittäjyydestä, jos heille tarjoutuu opintojensa aikana vain rajallisesti mahdollisuuksia tutustua yrittäjyyden monimuotoiseen maailmaan?

Yrittäjyyden mahdollisuudet sosiaalialan viitekehyksessä

Nykyään sosiaalialan opiskelijoilla on ammattikorkeakouluympäristössä erilaisia mahdollisuuksia innostua yrittäjyydestä. Mahdollisuudet voivat nousta opiskelijoilta omasta aktiivisuudesta ja innostuksesta riippuen niin sosiaalialan käytännön harjoittelujaksolta kuin sosionomi (AMK) – tutkintoon kuuluvien opintokokonaisuuksien lähiopetusjaksoilta. Pedagogiikan ammatillaisen (esim. sosiaalialan lehtori tai yliopettaja) näkökulmasta yrittäjyyteen kannustamisen mahdollisuudet voivat puolestaan nousta mielekkäästä ja innostavasta yrittäjyyskasvatuksesta. Esimerkiksi Suomen 4H-liiton TOP-yrittäjyyskasvatuksessa on paljon aineksia, jotka epäilemättä soveltuvat myös yrittäjyyttä edistävän ammattikorkeakoulupedagogiikan kivijalaksi ja jotka tavalla tai toisella luovat hyvää pohjaa yrittäjyydestä innostumiseen ja myös yrittäjyyteen kasvamiseen. TOP-yrittäjyyskasvatuksessa yhdistyvät parhaimmillaan opiskelijan omat toimintastrategiat ja niiden mukaiset valinnat (esim. tavoitteellisuus, pitkäjännittäisyys, vastuullisuus, yhteistyötaidot, viestintä), opiskelijan oman elämän hallinnan peruskysymykset (esim. yritteliäästi toimiminen omassa elämässä, työelämässä, ylipäänsä yhteiskunnan jäsenenä; oman yrityksen perustamisen mahdollisuus) sekä opiskelijan henkilökohtaisen oppimispolun eri prosessit ja osaprosessit (esim. asiantuntijuutta osoittavat tiedot, ammattitaitoa osoittavat ”kädentaidot”, kyky innovatiivisuuteen ja luovuuteen, kyky ottaa riskejä). (Ks. esim. TOP:in pedagogiikka 2011.)

On selvää, että vain harvoille sosiaalialan opiskelijoilla on oman ammattialansa kautta suoranaista kokemusta yrittäjyydestä ja sitä koskevista erityisistä ammatillisista kysymyksistä. Tästä johtuen on varmasti syytä vakavasti pohtia, onko olemassa jotain ”toisia tapoja” lähestyä yrittäjyyttä ja jos on, niin miten niitä voisi kanavoida sosiaalialan opiskelijoiden suuntaan. Perinteisestä poikkeavat tavat jäsentää ja ymmärtää yrittäjyyttä voivat nivelyä esimerkiksi projektitoimintaan (ks. esim. Artto, Martinsuo & Kujala 2006; Pelin 2004; Ruuska 2005), joka kuuluu nyky-yhteiskunnassa erottamattomasti myös monien eri yritysten toimintakulttuuriin. Yritysten erilaiset tutkimus-, kehittämis- ja toimitusprojektit edustavat parhaimmillaan toimintaa, jossa yrittäjyys konkretisoituu jonkin työelämän arkeen kuuluvan menetelmän tai tuotteen esiin nostamiseen. Projektitoiminnassa yrittäjyys nähdään tärkeänä toiminnallisena lähestymistapana, jonka avulla on mahdollista antaa oikeutus tietynlaisten hyvinvointipalvelujen ja -tuotteiden kehittämistarpeelle. Sosiaalialan viitekehyksessä tällainen yritys-toimintaan orientoitunut ajattelu voi merkittävällä tavalla avata monia solmukohtia, joita sosiaalialan

opiskelijoilla on yrittäjyyteen liittyen. Sosiaalialan projektitoiminnan ja yrittäjyyden välisten liittymäkoh-
tien tunnistaminen voi edesauttaa opiskelijoita tarkastelemaan yrittäjyyttä laajemmin kuin pelkästään
kaupallisen alan ja markkinoinnin erityiskysymyksenä.

Tarkasteltaessa sosiaalialan opiskelijoiden innostamista yrittäjyyteen on merkille pantavaa todeta,
että sosiaalialan työn näkökulmasta yrittäjyys voi toki olla myös aivan toisenlaista kuin perinteistä,
tulosvastuullisuuteen tähtäävää liike- ja yritystoimintaa. Sosiaalialan työn ja sitä tekevien silmissä
yrittäjyys voi yhtä hyvin tarkoittaa sosiaalista yrittäjyyttä, johon liittyy vahvasti yhteiskuntavastuun nä-
kökulma (ks. esim. Ahonen, Luoma-aho, Mankki & Mustalammi 2008; Hanikka, Korpela, Mähönen
& Nyman 2007; Karhu, Pajari & Salmi 2007). Yhteiskuntavastuu toteutuu parhaimmillaan silloin, kun
toimintakykynsä puolesta jollakin tavalla rajoittunut henkilö kuten osatyökykyinen tai pitkäaikaistyö-
tön voi olla työntekijänä yrityksessä ja sen myötä aktiivisena osallistujana hyvinvointiyhteiskunnassa.
Yhteiskuntavastuusta huolimatta on kuitenkin syytä muistaa, että sosiaaliset yritykset ovat perinteis-
ten yritysten ohella tavaroita ja palveluja markkinoille tuottavia, voittoa tavoittelevia yrityksiä, joiden
toiminnan tulee aina olla tavalla tai toisella kannattavaa.

Johtopäätöksiä: yrittäjyyden monet mahdollisuudet ja realistiset reunaehdot

Kaiken kaikkiaan yrittäjyys edustaa suomalaisessa yhteiskunnassa sellaista työelämän osa-aluetta,
jonka kaikki sosiaalialan opiskelijat ja opettajat voivat tiedostaa ja tunnistaa, ainakin jollakin periaat-
teellisella tavalla. Vaikeudet ja haasteet yrittäjyyden jäsentämisessä ja ymmärryksessä alkavat usein
silloin, kun aletaan keskustella yrittäjyyden soveltamisesta sosiaalialan arkiin työmenetelmiin. Pu-
huttaessa sosiaalialan varsinaisesta yrittäjyydestä ilmenee, että vain harvalla on jokseenkin itsestään
selvä, selkeä ja konkreettinen kokonaiskuva yrittäjyydestä ja siihen liittyvistä toimintamekanismeis-
ta – yrittäjyyteen liittyvistä ajattelu- ja suhtautumistavasta puhumattakaan. Niinpä ei ole mitenkään
tavatonta, mikäli puheet yrittäjyydestä saavat usein osakseen ihmettelyä nimenomaan sosiaalialan
viitekehityksessä.

Jotta sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa voitaisiin päästä eroon yrittäjyyden vierautta ylläpitä-
västä jatkuvasta noidankehästä, on alettava entistä selkeämmin vahvistaa sosiaalialan opiskelijoiden
ja opettajien yrittäjyystietoisuutta. Yrittäjyystietoisuutta voidaan lisätä esimerkiksi ottamalla opinto-
kokonaisuuksissa haltuun erilaisia, enemmän tai vähemmän toinen toisiaan täydentäviä yrittäjyyden
ymmärryksen osatekijöitä (yritystoiminnan yleiset lähtökohdat ja peruskysymykset, sosiaalialan yrit-
täjänä toimiminen, sosiaaliset yritykset yhteiskuntavastuun kantajina jne.). Sosiaalialan korkeakoulu-
tasoisessa opetustyössä tämä saattaa hyvinkin johtaa uudenlaiseen toimintakulttuuriin, johon kuu-
luu keskeisenä osatekijänä eri ammatti- ja oppialat ylittävä yhteistyö. Opetustyön arjen käytännön
tasolla tällainen yhteistyö voi tarkoittaa sitä, että esimerkiksi liiketalous ja sosiaaliala keskustelevat
aiempaa tiiviimmin keskenään ja sitä kautta löytävät mahdollisesti yhteisiä yrittäjyyteen kannustavia
pedagogisia rajapintoja. Parhaimmillaan tämä voi puolestaan edesauttaa sitä, että yrittäjyyden pa-
rissa toimivat henkilöt (opiskelijat, opettajat, tutkijat, yrittäjät jne.) tulevat aiempaa tietoisemmaksi
siitä, miten eri tavoin yrittäjyyttä voidaan jäsentää ja ymmärtää sekä mihin kaikkeen yrittäjyys ajatte-
lu- ja toimintatapana voi taipua. Ehkä juuri yrittäjyydestä tietoiseksi tuleminen voi avata sosiaalialan
korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa uudenlaisen tien, joka voi parhaimmillaan johtaa laajamit-
taiseen yrittäjyydestä innostumiseen. Toki tietoisuus yrittäjyydestä ja ylipäänsä yritystoimintaan liit-
tyvistä haasteista voi myönteisellä tavalla ohjata yksittäisen opiskelijan uravalintaa myös silloin, kun
opiskelija oivaltaa, ettei hänen kannata ehkä koskaan ryhtyä yrittäjäksi.

LÄHTEET

- Ahonen, Sami; Luoma-aho, Antti; Mankki, Jussi & Mustalammi, Elina (2008) Kestävää työllisyyttä sosiaalisissa yrityksissä – projektin julkaisujen yhteenveto. Kerava: Savion Kirjapaino.
- Arto, Karlos; Martinsuo, Miia & Kujala, Jaakko (2006) Projektiliiketoiminta. Helsinki: WSOY.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu (2010) Opetussuunnitelma. Sosiaalialan koulutusohjelma. http://www.diak.fi/files/diak/Lomakkeet/OPSSosionomi_2011.pdf (Luettu 15.9.2011.)
- Hanikka, Kirsi; Korpela, Päivi; Mähönen, Arto & Nyman, Christer (2007) Yrityksen yhteiskuntavastuu ja sosiaalinen yritystoiminta. Kestävää työllisyyttä sosiaalisissa yrityksissä – projekti. Kerava: Savion Kirjapaino.
- Karhu, Kari; Pajari, Sauli & Salmi, Raimo (2007) Sosiaalisen yrityksen liiketoiminta ja ansaintalogiikka. Teoriaa ja käytännön sovelluksia sähkö- ja elektroniikka-alalta. Sosiaalisen yrittäjyyden kansallinen teematyö. Liiketoiminta & ansaintalogiikka – työryhmän raportti. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki.
- Pelin, Risto (2004) Projektihallinnan käsikirja. Helsinki: Projektijohtaminen Oy Risto Pelin.
- Ruuska, Kai (2005) Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. Helsinki: Talentum.
- TOP:in pedagogiikka (2011) Suomen 4H-liitto. Helsinki. http://www.4h.fi/kerhot/top-tehtavat/top_in_pedagogiikka/ (Luettu 15.9.2011.)
- Yrityskiihdyttämö (2011) Yrittäjäksi jo opiskeluaikana. Satakunnan ammattikorkeakoulu. http://www.samk.fi/tutkimus_ja_kehittaminen/yrityskiihdyttamo (Luettu 15.9.2011.)

Yrittäjyyskasvatus opettajankoulutuksessa – taustaa ja käytäntöä

Marja-Leena Rönkkö & Jaana Lepistö

Yrittäjyyskasvatus veloitteena kaikilla asteilla

Yrittäjyyskasvatuksella tarkoitetaan pääasiassa opetuskontekstissa toteutettavaa laaja-alaista työtä yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen kehittämiseksi, yrittäjyyden vahvistamiseksi ja uuden yrittäjyyden aikaansaamiseksi (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009, 11; ks. myös Yrittäjyyskasvatuksen linjaukset ja toimenpideohjelma 2004, 7). Yrittäjyyskasvatuksen avulla pyritään antamaan oppijalle sellaisia tietoja, taitoja ja asenteita, joita hän tarvitsee opiskeluaikanaan sekä myöhemmin työelämässä riippumatta siitä, työskenteleekö hän itsenäisenä yrittäjänä vai toisen palveluksessa (Yvistä energiaa yrittäjyyskasvatukseen!).

Yrittäjyyskasvatus perustuu elinikäiseen oppimiseen ja verkostomaiseen toimintatapaan (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009, 11). Siten yrittäjyyskasvatusta veloitetaan toteuttamaan kaikilla koulutusasteilla. Varhaiskasvatuksessa yrittäjyyskasvatuksellisessa toiminnassa korostetaan innovatiivisuutta, luovuutta ja tekemällä oppimista. Niiden avulla harjoitetaan ja vahvistetaan lapsen myönteistä minäkuvaava, hänen taitojaan ja erityisominaisuuksiaan, vastuutuntoaan ja rohkeuttaan sekä vuorovaikutustaitojaan. (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009, 18.) Perusopetuksessa pyritään vahvistamaan oppilaan kehitystä omatoimiseksi, aloitteelliseksi, päämäärätietoiseksi, yhteistyökykyiseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi sekä tukemaan oppilaan realistisen kuvan muodostamista omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Tämän tavoitteen vahvistamiseksi Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2004) on sisällytetty osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys –aihekokonaisuus. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 40.) Myös lukiossa on tärkeä luoda työelämäyhteyksiä. Lukioiden opetussuunnitelman perusteisiin (2003) on lisätty aihekokonaisuus aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys. Aihekokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan eri alueilla poliittiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen toimintaan sekä kulttuurielämään. Lukion yrittäjyyskasvatuksen toteutus perustuu käytännön harjoitteluun ja omakohtaisten osallistumis- ja vaikuttamiskokemusten luomiseen. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003, 25.)

Ammattikouluissa ja ammattikorkeakouluissa on pitkät perinteet työssäoppimisessa. Ammattikoulussa kaikki opiskelijat saavat perustiedot yritystoiminnasta, yrittäjävalmiuksia ja valmiuksia toimia yrittäjämäisesti toisen palveluksessa. Merkittävänä osana ammattikoulujen yrittäjyyskasvatusta ovat työpaikoilla annettavat näytöt ja opettajien työelämään tutustuminen. Ammattikorkeakoulussa painopistealueena ovat tutkimus- ja kehitystyön vahvistaminen ja suuntaaminen erityisesti pk-sektorin yritystoiminnan tukemiseen sekä uudistamiseen. (Yrittäjyyden suuntaviivat 2009, 21, 24.)

Yliopistojen tasolla yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen tarkoittaa liiketoiminnan ja akateemisen yritt-

täijyyden kehittämistä, tutkimustulosten hyödyntämistä ja opinnäytetöiden ja jatkokoulutusprojektien toteuttamista yhteistyössä työelämän kanssa, minkä lisäksi nostetaan esille opettajankoulutuksen kehittäminen. (Yrittäjyyskasvatuksen linjaukset ja toimenpideohjelma 2004, 9.) Opetusministeriön näkemyksen mukaan opettajankoulutuksen tulee ottaa nykyistä aktiivisempi yhteiskunnallinen rooli, johon se tarvitsee kiinteitä yhteistyösuhteita ja monipuolista vuorovaikutusta ympäristönsä kanssa. Opettajankoulutukseen tulee sisällyttää sellaisia sisältöjä, jotka auttavat tulevia opettajia tulkitsemaan yhteiskunnan, talouden, kulttuurin ja työelämän ilmiöitä ja vaikuttamaan niihin. (Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma 2001, 8.) Lisäksi opetusministeriö on asettanut opettajankoulutuslaitoksille tavoitteen siitä, että yrittäjyyskasvatus on kiinteä osa opettajankoulutusta vuoteen 2015 mennessä (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009, 14–15).

Yrittäjämäistä opettajankoulutusta

Opettajankoulutukselle asetetuista vaatimuksista huolimatta yrittäjyyskasvatus etsii paikkaansa, sillä se ei ole vakiinnuttanut paikkaansa opettajankoulutuksen kaikkien yksiköiden strategioissa eikä opetussuunnitelmissa. Lisäksi edellä kuvattuja opetussuunnitelmiin merkittäviä, tulevien opettajien työhön liittyviä velvoitteita tunnutaan toteutettavan opettajankoulutuksessa varsin niukasti.

Luokanopettajankoulutusohjelmien opetussuunnitelmien tasolla tarkasteltuna yrittäjyyskasvatuksen opintojaksoja on vähän. Yhtenä tapana selvittää yrittäjyyskasvatusta osana opetusta on aihekokonaisuuksien käsittely. Aihekokonaisuuksien tarkoituksena on toimia opetusta eheyttävänä yleisinä kasvatuksellina teemoina, ja niiden avulla voidaan ratkaista erilaisia kasvatukseen, opetukseen ja oppimiseen liittyviä ongelmia (Vauras 2004, 18). Yrittäjyyskasvatukseen liittyvä aihekokonaisuus on osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys, jonka tavoitteena on auttaa oppilasta hahmottamaan yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmista ja kehittää osallistumisessa tarvittavia valmiuksia sekä luoda pohjaa yrittäjämäisille toimintatavoille (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 40). Yhtenä esimerkkinä aihekokonaisuuksien liittämistä luokanopettajaopiskelijoiden monialaisiin opintoihin on Itä-Suomen yliopistosta, jossa aihekokonaisuudet ovat liitetty kiinteäksi osaksi perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaisia opintoja (Kantelin & Pöntelin 2007). Lisäksi Itä-Suomen yliopiston Joensuun yksikön luokanopettajakoulutus tarjoaa opiskelijoille vapaavalintaisena kolmen opintopisteen yrittäjyyskasvatusjakson osana monialaisia opintoja 60 op (Opinto-opas 2010–2011. Itä-Suomen yliopisto, 33).

Opettajaopiskelijoille pakollisena opintojaksona yrittäjyyskasvatus löytyy Oulun yliopiston Kajaanin opettajankoulutuksesta sekä Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Rauman yksiköstä. Kajaanin opettajankoulutuslaitoksessa on järjestetty vuodesta 2005 Yrittäjyyspedagogiikan opintojakso. Opintojakso on nykyään laajuudeltaan neljä opintopistettä. Yrittäjyyspedagogiikan opintojakso sijoittuu kasvatustieteen syventäviin opintoihin. Opintojaksolla käsitellään sisäisen ja omaehtoisen yrittäjyyden toimintatapojen omaksumista osana omaa ja oppilaiden työtä. Opiskelijan tavoitteena on, että hän omaksuu yrittelijään asenteen ja käyttää sitä osana käytännön opetusta, ymmärtää hallituksen yrittäjyyskasvatuksen politiikkaohjelman linjausten mukaisen yrittäjyyskasvatuksen käsitteistön, perusteet ja käytännön. Lisäksi opintojaksolla on tavoitteena, että opiskelija ymmärtää yrittäjyyskasvatuksen osana koulun pedagogista toimintaa ja työkaluna toteuttaa didaktisia malleja eri oppiaineissa. Opintojaksoon sisältyy yritysvierailu, jonka yhteydessä tutustutaan yrityksen työnteekijöiden ominaisuuksiin, rekrytointiin ja talouden hallintaan. (Kykopas 2009–2010, 57.)

Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Rauman yksikön luokan- ja käsityönaineenopettajakoulutusten opettajien pedagogisten opintojen kokonaisuuteen on sisällytetty yrittäjyys- ja kansalaiskasvatuksen opintojakso. Yrittäjyys- ja kansalaiskasvatuksen opintojakso on sisällytetty Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Rauman yksikön käsityön aineenopettajakoulutuksen syventäviin opintoihin lukuvuodesta 2005–2006 ja luokanopettajankoulutukseen vuodesta 2009–2010. Lukuvuoden 2011–2012 alusta on myös lastentarhaopettajaopiskelijoille tarjolla vapaavalintaisuuteen perustuva opintojakso sekä varhaiskasvatuksen maistereille syventävien opintojen pakollinen opintojakso (Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Opinto-opas 2011–2013).

Turun yliopiston Rauman yksikön yrittäjyys- ja kansalaiskasvatuksen opintojakso on laajuudeltaan kolme opintopistettä. Opintojaksolla opiskelija tutustuu yritteliäisyyteen perustuviin toimintatapoihin sekä yrittäjämäisen pedagogiikan soveltamismahdollisuuksiin eri kouluasteilla. Opiskelija saa valmiuksia kokeilla työskentelytapoja, jotka edistävät luovuutta, oma-aloitteisuutta, sosiaalisia taitoja ja rohkeutta kokeilla uutta. Opintojakson sisältöinä ovat yritteliäisyys osana oppimistapahtumaa, yrittäjämäisen pedagogiikan perusteet, yrittäjyyskasvatukselliset toimintatavat, yrittäjyys yhteiskunnallisena ilmiönä, aktiivisuus ja osallisuus, koulu yhteisönä ja yhteistyö, kouluorganisaation ja koulun toiminnan kehittäminen ja yhteiskunnan haasteet sekä yhteydet koulun ulkopuolisiin tahoihin. (Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Opinto-opas 2009–2011, 88; Opinto-opas 2011–2013.) Opiskelijat osallistuvat opintojakson luentoihin ja harjoituksiin. Opintojakson luennot toteutetaan yhteistyössä vieraillevien asiantuntijoiden kanssa. Opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat itsenäisesti vierailun heitä kiinnostavaan kohteeseen. Lisäksi he suunnittelevat ja esittelevät ryhmätöinä jollekin perusopetuksen vuosiluokista 1–9 tai päiväkodissa toteutettavan yrittäjyyskasvatuksellisen kehittämistehtävän. Opintojakson suorittamiseksi opiskelijat kirjoittavat myös esseitä, joita käytetään tutkimusaineistona tutkimushankkeessa (ks. tarkemmin Lepistö 2011).

Molemmassa yksiköissä, sekä Kajaanissa että Raumalla, on tarjottu myös laajempia kokonaisuuksia yrittäjyyskasvatuksesta kiinnostuneille opiskelijoille. Kajaanin opettajankoulutuslaitoksessa on tarjolla myös yrittäjyys- ja projektipedagogiikan sivuaineopinnot (25 opintopistettä). Kyseinen opintokokonaisuus sisältää opintoja yrittäjyys- ja projektipedagogiikan perusteista, projektin hallinnasta, johtamisesta ja liiketoimintaosaamisesta. Opintokokonaisuuden yhteydessä opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat lisäksi projektin, jossa he soveltavat oppimaansa opetus kontekstissa. (Kykopas 2009–2010, 86–87.) Rauman yksikössä puolestaan laajemmat opinnot (35 opintopistettä) on ollut tarjolla täydennyskoulutuksena vuosina 2005–2006. Koulutuksen tavoitteena oli laajentaa opettajien tietotaitoa, jotta he voisivat soveltaa yrittäjämäistä pedagogiikkaa omassa opetustyössään, tukea yrittäjyyskasvatuksen aihekokonaisuuden suunnittelua ja esitellä yrittäjyyskasvatuksen työtapoja. (Suvanto 2007, 1.)

Tulevaisuuden visiot

Tässä artikkelissa yrittäjyyskasvatusta on tarkasteltu osana opettajankoulutuslaitosta virallisten asiakirjojen tasolla. Vaikka sen rooli ei esimerkiksi opetussuunnitelmien tasolla vaikuta laajalta, on opettajien opetuskäytänteissä havaittavissa selkeitä yrittäjyyskasvatuksellisia menetelmiä, joita ei kuitenkaan ole opetussuunnitelmissa mainittu yrittäjyyskasvatuksellisinä tapoina, tavoitteina tai sisältöinä. Nämä käytänteet ovat kuitenkin erittäin tärkeä osa yrittäjyyskasvatuksen opetusmenetelmää. Tavoitteenamme on jatkossa tuoda julki yrittäjyyskasvatuksellisia käytänteitä ja menetelmiä, kuten esimerkiksi yhteistyöprojekteja oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa, joissa opiskelijoilla

on mahdollisuus kokeilla ja kehittää erilaisia yrittäjyyskasvatuksellisia menetelmiä. Myös opettajien täydennyskoulutuksen kehittäminen on yksi niistä haasteista, mihin pyrimme tarttumaan.

Yleisemmällä tasolla haasteenamme on yrittäjyyskasvatuksen määrittely opetuskontekstissa. Yrittäjyyskasvatuksen käsitteen määrittely on haastavaa: toisaalta se liittyy yrittäjyyden määrittelyyn ja toisaalta kasvatuksen käsitteen erilaisiin tulkintoihin. Yrittäjyyskasvatuksessa tulisi rajata käytettäviä käsitteitä sekä konkretisoida oppiaineiden sisällä toteuttavaa yrittäjyyskasvatusta. (Ks. myös Lepistö 2011.) Tätä työtä on tehty YVI - Yvistä energiaa yrittäjyyskasvatukseen –hankkeen yhteydessä. YVIN tehtävänä on tukea yrittäjyyskasvatuksen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Lisäksi hankkeen keskeisenä päämääränä on kehittää opettajankouluttajien pedagogisia valmiuksia yrittäjyyskasvatusturvastoissa sekä saada yrittäjyyskasvatus opettajankoulutuksen strategioihin ja opetussuunnitelmiin. (Yvistä energiaa yrittäjyyskasvatukseen!)

TIIVISTELMÄ

Tässä artikkelissa tarkastellaan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamista opettajankoulutuksessa ja sen taustalla vaikuttavia sitoumuksia sekä käytännön toteuttamista. Taustalla vaikuttavat muun muassa opetusministeriön esittämät painopistealueet, jotka velvoittavat yrittäjyyskasvatukseen kaikilla koulutusasteilla. Opetusministeriön näemyksen mukaan yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen tavoitteina ovat valtakunnallisesti ja alueellisesti myönteisen yrittäjyyskulttuurin ja asenneilmapiirin kehittäminen, sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys, uuden yritystoiminnan käynnistäminen, innovaatiotoiminnan edistäminen, toimivien yrittäjien ja heidän yritystensä kehittäminen sekä sukupolvenvaihdoksen tukeminen. Eri koulutusasteille on määritelty erityispainotukset, joiden mukaan oppijoiden ritteittäisyyttä pyritään kehittämään. Tällä hetkellä yrittäjyyskasvatuksen kantavana ajatuksena on, että kansantalouden kehitys ja muutokset työelämässä edellyttävät aktiivisten ja muutoksiin sopeutuvien lasten ja nuorten kasvattamista. Artikkelissa selvitetään opettajankoulutuksessa toteutettuja opintojaksoja, joiden tavoitteissa ja sisällöissä tuodaan erille opettajaopiskelijoiden yrittäjyyspedagogisten valmiuksien kehittäminen.

Avainsanat: yrittäjyyskasvatus, opettajankoulutus, yrittäjyyspedagogiikka

ABSTRACT

This article examines the implementation of entrepreneurship education in teacher education, the underlying commitments and practical implementation. Background factors such as the Ministry of Education's priorities, which require the implementation of entrepreneurship education at all levels of education. The Ministry of Education believes that entrepreneurship education and training objectives are nationally and regionally

positive corporate culture and development of attitudes, both internal and external entrepreneurship, new business start-up, innovation, promotion of entrepreneurs and their companies' development and succession support. Different education levels are defined in a special emphasis, entrepreneurship, according to which the learners to develop. At the moment, entrepreneurship education is the underlying principle that the development of the national economy and changes in work require active and resilient children and to educate young people. The article looks at teacher training courses undertaken with the objectives and content items into a teacher of students of pedagogical entrepreneurship capacity building.

Key words: entrepreneurship education, teacher training, entrepreneurship pedagogy

LÄHTEET

Opinto-opas 2010–2011. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto.

Kajaanin yliopistoyksikön opinto-opas Kykopas 2009–2010. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

Kantelin, R. & Pöntelin, S. (toim.) Aihekokonaisuuksien opiskelua luokanopettajien koulutuksessa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan oppimateriaaleja N:o 1.

Lepistö, J. 2011. Tarvitseeko opettajankoulutus yrittäjyyskasvatusta vai yrittäjyyskasvatus opettajankoulutusta? Luokanopettaja- ja käsityön aineenopettajaopiskelijoiden näkemyksiä yrittäjyyskasvatuksesta. Teoksessa T. Rytkölä, E. Ruskovaara & M. R. Järvinen (toim.) Yrittäjyyskasvatus perus- ja toisella asteella – Näkökulmia pedagogiikan kehittämiseen. Helsinki: Kerhokeskus – kerhotoimintatuki.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003. Helsinki: Opetushallitus.

Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma 2001. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus.

Suvanto, M. 2007. Johdanto. Teoksessa M. Suvanto, J. Halme & S. Leväniemi (toim.) Yrittäjyyskasvatus kouluissa. Turun yliopisto, Rauman opettajankoulutuslaitos/Sat@Oppi, 1–3.

Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Opinto-opas 2009–2011.

Vauras, M. 2004. Aihekokonaisuudet oppimisen näkökulmasta. Teoksessa Loukola, M.-L. (toim.) Aihekokonaisuudet perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Jyväskylä: Gummerus, 17–22.

Yrittäjyyskasvatuksen linjaukset ja toimenpideohjelma 2004. Opetusministeriön julkaisuja 2004: 18. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto.

Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009. Opetusministeriön julkaisuja 2009:7. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. [www-dokumentti] [viitattu 15.10.2011]

Vivistä energiaa yrittäjyyskasvatukseen! [www-dokumentti] [viitattu 15.10.2011]

Yrittäjänpolvenvaihdokset Satakunnassa

Olli Annala

Satakunta tunnetaan valtakunnallisesti rohkeana ja ennakkoluulottomana edelläkävijänä yrityspalveluiden toteuttamisessa. Maakunnassamme esimerkiksi uusyritysneuvonta- ja yrittäjyyskasvatusmallit ovat jo saavuttaneet ansaitsemansa huomion ja arvostuksen. Kansakuntamme yhteinen huoli väestön ikääntymisen osalta on tuottanut yrittäjäjärjestön ja maakunnan elinkeino-yhtiöiden yhteistyönä laadukkaan toimintamallin myös yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdostilanteisiin.

Yrittäjänpolvenvaihdosten lähihistoria

Jo 1990-luvun loppupuolella herännyt kansallinen huolenaihe suurten ikäluokkien ikääntymisestä ja muutoksen vaikutuksesta yrittäjiin aiheutti huolestuneisuutta myös Satakunnassa. Tuolloin laskettiin, että kymmenet tuhannet yrittäjät tulevat lähivuosina eläkeiän kynnykselle, ja paineet yrityskauppiihin ja jatkajien löytymiseen olisivat valtavat. Suomen Yrittäjien ja Finnveran vuosittain toteuttama pienten ja keskisuurten yritysten suhdannenäkymiä kartoittava Pk-yritysbarometri kertoi jo vuonna 2006 sukupolven- ja omistajanvaihdostilanteiden yleistymisestä. Tuolloin tutkimuksen mukaan 19 prosenttia vastaajista odotti omistajanvaihdosta seuraavan viiden vuoden aikana. Tutkimus huomioi jo tuolloin, että yrittäjien ikärakenne on selvästi palkansaajien ikärakennetta vinoutuneempi. Raportin mukaan *"Väestön ikääntymisen seurauksena sukupolven- tai omistajanvaihdoksia onkin tulevana vuosina odotettavissa runsaasti. Mikäli kaikki odotetut vaihdokset tapahtuisivat ennakoidussa aikataulussa, merkitsisi se noin 40 000 sukupolven- tai omistajanvaihdosta seuraavan viiden vuoden aikana."*

Vastaava tutkimus lokakuulta 2011 kertoo seuraavaa. *"Valtakunnallisesti yli kolmasosa pk-yrityksistä suunnittelee sukupolven- tai omistajanvaihdosta. Yrityksistä 25 prosentissa odotetaan sukupolven- tai omistajanvaihdosta seuraavan 5 vuoden kuluessa. Kokonaisosuus on säilynyt parin viime vuoden tasolla. Satakunnan yrityksistä 32 prosentissa odotetaan sukupolven- ja omistajanvaihdosta seuraavan 5 vuoden kuluessa"*. Pk-yritysbarometri perustuu valtakunnallisesti 3900 pk-yrityksen vastauksiin, joten tutkimusta voidaan pitää kattavana ja luotettavana.

Uuden vuosituhaten alkuvuosina eri puolilla Suomea oli käynnistymässä ja käynnissä yritysten omistajanvaihdoksiin liittyviä hankkeita. Vuoden 2002 alussa osa näiden hankkeiden parissa työskentelevistä henkilöistä havahtui keskinäisen kokemusten ja asiantuntijuuden jakamisen tärkeyteen ja alkoi suunnitella omistajanvaihdosalan ammattilaisten yhteistä keskustelufoorumia. Näin sai alkunsa Suomen Omistajanvaihdosseura ry, jonka perustamisilmoitus jätettiin syksyllä 2005. Seura jakaa edelleen aktiivisesti tietoa ja tutkimustuloksia aihepiiriin liittyen. Myös Satakunnassa toteutettiin 2000-luvun alkupuolella kehittämishankkeita, joiden tavoitteina olivat omistajanvaihdosprosessien tukeminen sekä maakunnan yritysten aktivoiminen oman tilanteensa tarkempaan tarkasteluun.

Tutkimukset siis osoittavat, että maakuntamme noin 14 000 yrityksestä kolmasosa odottaa omistajanvaihdosta seuraavien viiden vuoden kuluessa. Osuus on valtakunnallista keskiarvoa korkeampi, ja maakuntamme yritykset myös odottavat vaihdostilanteen tulevan nopeammin eteen kuin valtakunnallisesti keskimäärin odotetaan. Niinpä lähtökohdat maakunnalliselle sukupolven- ja omistajanvaihdospalvelun synnyttämiselle olivat haastavat, ja palvelulta oli lupa odottaa paljon. Maakunnallisen omistajanvaihdospalvelun synnyttäminen

Alueen yrittäjiltä tulleen toiveen mukaisesti alueemme elinkeinotoimijat päättivät luoda yhteistyössä yhteisen maakunnallisen neuvonta- ja koordinoitipalvelumallin, joka tukisi yrittäjiä omistajanvaihdosprosesseissaan mahdollisimman pitkäjänteisesti ja laadukkaasti. Tavoitteena oli rakentaa yrittäjälle maksuton palvelu, jossa yritysneuvoja tarjoaisi neuvonnan ja tilannekartoituksen lisäksi vinkkejä oikean asiantuntijan löytämiseksi. Vuonna 2009 yrityspalveluita tarjoavat organisaatiot kokosivat voimansa ja päättivät hakea rahoitusta hankkeelle, jolla luotaisiin maakuntaan toimiva palvelumalli sekä vauhditettaisiin maakunnan yritysten jo aloittamia omistajanvaihdoskeskusteluja. Palvelua lähtivät toteuttamaan yhteistyössä Satakunnan Yrittäjät, Pohjois-Satakunnan Kehittämiskeskus Oy, Porin Seudun Kehittämiskeskus Oy POSEK, Rauman Seudun Kehitys Oy sekä Satakunnan TE-keskus.

Hanketta valmisteltaessa todettiin, että Satakunnan Yrittäjien jäsenistä, joita oli tuolloin noin 5000, yli 55-vuotiaita yrittäjiä oli 28 %. Jäsenistöstä 15 % oli jo täyttänyt 60 vuotta. Oli myös tiedossa, että Satakunnan ammattikorkeakoulun noin 6000 opiskelijasta 10 % harkitsi vakavasti uraa yrittäjänä. Monet heistä olisivat kiinnostuneita ryhtymään yrittäjäksi jo toimiviin, olemassa oleviin yrityksiin.

Edellä mainitut maakunnan elinkeinoyhtiöt Pohjois-Satakunnan Kehittämiskeskus, Porin Seudun Kehittämiskeskus (POSEK) sekä Rauman Seudun Kehitys ovat tarjonneet sukupolven- ja omistajanvaihdosneuvontaa. Palveluiden käyttöaste ei kuitenkaan vastannut maakunnan sukupolven- ja omistajanvaihdostarpeita, sillä tarvetta oli yksilöllisen neuvontapalvelun lisäksi myös laajemmalle koordinoinnille.

Satakunnan Yrittäjille oli tullut vuosina 2008-2009 lukuisia yhteydenottoja yrittäjiltä, jotka olivat toivoneet maakuntaan omistajanvaihdosneuvontaa, jota toteuttaisi nimenomaan yrittäjien edunvalvontaan ja toimintaedellytysten luomiseen, säilyttämiseen ja kehittämiseen panostava yrittäjäjärjestö. Satakunnan Yrittäjät ja POSEK olivat jo vuonna 2007 keskustelleet omistajanvaihdospalvelun toteuttamisesta, ja nämä yhteydenotot aktivoivat keskusteluja jatkettaviksi.

Hankkeen päämääräksi koettiin sukupolven- ja omistajanvaihdosneuvojapalvelun käynnistäminen ja vakiinnuttaminen satakuntalaisten luopuja- ja jatkajayrittäjien käyttöön. Hankkeen tavoitteiksi kirjattiin muun muassa toimivan käytännön luominen jatkaja- ja luopujayrittäjien kohtaamiseksi, yhteisen asiantuntijaverkoston luominen sekä palvelun saattaminen mahdollisimman monen satakuntalaisen yrittäjän tietoisuuteen ja tiedottaa palvelusta erityisesti tahoille, joista olisi mahdollista tavoittaa yritysostosta kiinnostuneita, niin kutsuttuja jatkajayrittäjiä.

Hanke käynnistyi vuoden 2010 alussa. Hankkeen projektipäälliköksi rekrytoitiin Kimmo Saaristo, joka siirtyi tehtävään pk-yritysten omistajanvaihdoskonsultointia tarjoavan yrityksen yrittäjän näköalapaikalta. Saaristo ehti toimia itsenäisenä yrittäjänä vuodesta 1997, ja hänellä oli täten paljon annettavaa alueen yrittäjille sekä asiantuntijuutensa että yrittäjän työnkuvan ymmärryksen kautta. Porilaislähtöisenä, mutta pääkaupunkiseudulle opintojen perässä muuttaneena hän tunsikin myös

maakunnan yritysraakenteen toimijoiheen ja erityispiirteineen.

Hankkeen ensimmäiset toimenpiteet olivat luonnollisesti satakuntalaisten yrittäjien kanssa verkostoituminen, yhteistyökumppani- ja asiantuntijaverkoston luominen sekä viestintämallin luominen. Neuvontatyön tueksi kartoitettiin laajasti jopa ylimaakunnallisesti luotettavat, osaavat ja kiinnostuneet asiantuntijat niin verotus-, tilintarkastus-, rahoitus-, laki- kuin eläkeasioidenkin osalta.

Omistajanvaihdoistilanteessa myyjä ja ostaja kaipaavat osin yhteistä ja osin omaan tilanteeseensa ja näkökulmaansa soveltuvaa asiantuntija-apua. Myyjää kiinnostavat etenkin eläke-, laki- ja veroasiat, ostajaa rahoitusneuvonta sekä liiketoiminnan kehittämisvaihetta tukeva yritysneuvonta. Yhteisestä asiantuntija-avusta nousee usein esiin rahoitusneuvonta; Suomessa ei tapahtune yhtään yrityskauppaa ilman pankkien, Finnveran tai muiden rahoittajatahojen apua.

Palvelun kartoittama asiantuntijaverkosto on siis hyvin laaja. Yhteistyökumppaniverkosto on vielä tätäkin laajempi; esimerkiksi jatkajapotentialin kartoittaminen ja yrittäjyyskasvatuksen ja –koulutuksen tarjoaminen on elintärkeää kansantaloudellemme, ja tässä oppilaitokset ja etenkin korkeakoululaitokset ovat avainasemassa. Yrittäjyyden tukemisen lisäksi esimerkiksi Satakunnan ammattikorkeakoulu tarjoaa osaamistaan liiketoiminnan kehittämiseen esimerkiksi yrityskehittämötoiminnan, täydennyskoulutusopintojen ja tutkimus- ja kehittämistoimintansa myötä. Esimerkiksi SAMKin yrityskehittämö on tuottanut olemassaolonsa aikana 250 uutta yrittäjää ja 350 uutta työpaikkaa, ja juuri työpaikkojen säilyttämisestä ja luomisesta sekä uuden yrittäjäpolven löytämisestä omistajanvaihdossakin on pitkälti kyse.

Maakunnallisen omistajanvaihdospalvelun toiminta

Palvelun käynnistyessä vuoden 2010 alussa toimintamalli oli Suomessa ainutlaatuinen. Yrittäjille tarjottava palvelu kyettiin tarjoamaan täysin maksuttomana, ja yhteistyöverkosto kattoi myös yritys-kummi- ja mentoritoiminnan näkökulman prosessin avuksi. Satakunnan Yrittäjien Senioriryhmä sekä Nuorten Yrittäjien ryhmä on otettu palvelussa huomioon alusta saakka, ja heiltä on saatu ainutlaatuisia näkemyksiä ja ehdotuksia palvelun toteuttamiseksi ja kehittämiseksi.

Palvelun toiminta-ajatuksena on tarjota yrittäjälle maksutonta neuvontaa sekä tilanteen kartoitusta omistajanvaihdoistilanteissa. Palvelulla pyritään myös saattamaan yritysten myyjä ja ostaja yhteen. Tällaiseen törmäyttämiseen tähtäävät niin järjestetyt koulutus- ja tietoisuuskampaniat kuin neuvonta ilmoitusten jättämisessä erilaisiin yritysperseihin. Sukupolvenvaihdoistilanteissa neuvonta perustuu usein eri toimintatapojen verokohtelun määrittelyyn sekä jatkajan liiketoiminnan kehittämisajatuksen sparraamiseen.

Koska hankkeen tavoitteiksi oli kirjattu palvelun saattaminen tiedoksi mahdollisimman monelle yrittäjälle, palvelun viestintästrategiaan panostettiin alusta saakka voimakkaasti. Medianäkyvyyttä palvelu on saanut runsaasti niin radio- kuin printtimediassakin, ja aihepiirin tärkeyttä on pidetty yllä jatkuvasti eri medioissa. Viestintään ovat osallistuneet kaikki yhteistyökumppanit omalta osaltaan, ja etenkin Porin Seudun Kehittämiskeskus Oy POSEKin kanssa toteutettu suorakontaktointi on auttanut palvelua tavoittamaan palvelusta kiinnostuneita yrittäjiä. POSEKin Yrityksen apuna –puhelinpalvelu toteutti vuosina 2010-2011 toimeksiantona puhelinkontaktointin, jolla tavoitettiin Porin ja Pohjois-Satakunnan seutukuntien alueelta noin 700 yrittäjää. Rauman seutukunnan osalta kontaktointista vastasi hankkeen projektipäällikkö. Palvelun viestintä on jatkuva prosessi, jossa on hyödynnetty

myös muiden yhteistyökumppaneiden verkostoja ja palveluita.

Palvelun kautta on tarjottu neuvontaa lähes 350 yrittäjälle tai yrittäjäksi aikovalle. Näistä noin 250 on tavattu neuvottelun merkeissä, noin sadalle on riittänyt ensikontaktitilanteessa pelkkä puhelinneuvonta. Satakunnassa toteutuvien yrityskauppojen määrää vuosittain on erittäin vaikeaa laskea tarkkaan, sillä todellisia lukuja ei rekisteröi aktiivisesti yksikään taho. On kuitenkin arvioitu, että Suomessa toteutuu vuosittain noin tuhat yrityskauppaa. Koska Suomessa toimii noin 264 000 yritystä, joista noin 14 000 Satakunnassa, voidaan laskea, että satakuntalaiset yritykset edustavat noin viittä prosenttia koko maan yritys-kannasta. Näin ollen voidaan olettaa, että Satakunnassa toteutuisi noin 50 yrityskauppaa vuosittain. Palvelun osalta on arvioitu, että palvelua hyödyntäneistä yrityksistä noin 25-30 on toteuttanut jo yrityskauppansa. Täten palvelua on hyödynnetty sen olemassaoloaikana noin kolmasosassa alueen toteutuneita yrityskauppoja.

Palvelun ja hankkeen kannalta merkittävä muutos toteuttamisessa koettiin syyskuun alussa 2011, kun palvelun sukupolven- ja omistajanvaihdosasiiantuntija Kimmo Saaristo siirtyi uusiin haasteisiin pääkaupunkiseudulle. Uudeksi sukupolven- ja omistajanvaihdoskoordinaattoriksi rekrytoitiin liiketalouden tradenomi Olli Annala Porista. Annala oli aiemmin toteuttanut hankkeen puhelinkontaktointia työskennellessään yritysneuvontatehtävissä Porin Seudun Kehittämiskeskus Oy POSEKissa.

Annalan aloitettua sukupolven- ja omistajanvaihdoskoordinaattorin tehtävissä 1.9.2011 hankkeen painopistealuetta oli luontevaa siirtää luopujien/myyjien neuvonnasta enemmän kohti mahdollisten jatkajien kartoitusta ja aktivointia. Neuvontaa annetaan toki edelleen molemmille osapuolille, mutta alkuperäisen hankesuunnitelman mukaisesti siirryttiin seuraavaan vaiheeseen palvelun kehittämiseksi edelleen. Ensisijaisena tavoitteena hankkeella oli ”herätellä” suurta joukkoa ikäntyviä yrittäjiä havahtumaan ja tarttumaan tilaisuuteen ja tämän jälkeen pyrkiä aktivoimaan mahdollisia jatkajaehdokkaita tarttumaan samoihin tilaisuuksiin. Niin luopuja- kuin jatkajaosapuoltenkin kartoittamisessa ja ohjaamisessa prosessissaan eteenpäin on oppilaitoksilla luonteva ja elintärkeä asemansa.

Elinkeinotoimijoiden yhteistyö jatkajapotentialin tunnistamisessa

Suomen Yrittäjien ja Finnveran yhteisessä, jo aiemmin mainitussa, pk-yritysten suhdannebarometris- sa vastaajat ovat pitäneet vuodesta 2006 asti sopivan jatkajan löytymistä omistajanvaihdospro- ses- sin suurimpana haasteena. Sama haaste toistuu myös kaikissa muissakin aihepiirin tutkimuksissa ja käytännön neuvontatyössä. Onneksi haasteeseen on myös osattu varautua. Maakunnan elinkei- notoimijat ovat eri toimenpitein jo vuosia tehneet arvokasta työtä uuden yrittäjäpolven löytämiseksi ja aktivoimiseksi. Yhtenä merkittävimmistä toimenpiteistä voidaan pitää pitkäjänteistä yrittäjyyskas- vatustyötä, jonka myötä Satakuntaan on saatu myös oma YES-yrittäjyyskasvatuskeskus. Valta- kunnallinen YES-toiminta on yli kymmenen vuoden toiminta-aikanaan vienyt yrittäjyyden sanomaa niin perus- kuin korkeakouluihinkin sekä opettajien että opiskelijoidenkin tueksi. Vuonna 2011 YES- verkosto on 15 aluetta kattava yrittäjyyskasvatuksen jakelukanava, joka toimii opetushenkilöstön tukena ja koulu-yritysyhteistyön verkottajana tulevaisuuden haasteisiin vastaten. Satakuntaan on saatu luotua myös maakunnallinen yrittäjyyskasvatuksen strategia vuosille 2010-2015. Yrittäjyys- kasvatuksen kylvämät siemenet yhteiskuntamme tuleviin tekijöihin ovat kasvamassa, ja uskon, että tulevaisuudessa yhä useammat nuoret kokevat yrittäjyyden houkuttelevana ja potentiaalisena työ- uravaihtoehtona.

Mahdollisia uusia yrittäjiä palvelee toki laajemminkin. Maakuntamme uusyritysneuvontaa tarjoavat

tahot Pohjois-Satakunnan Kehittämiskeskus, Yrityspalvelu Enter sekä Euran kunnan elinkeinoyksikkö haravoivat tahoillaan potentiaalisia uusia yrittäjiä ja kouluttavat sekä neuvovat heitä urallaan eteenpäin. Uusyritysneuvonnassa on otettu osana neuvontapalvelua huomioon myös jo toimivan yrityksen ostaminen; tästä hyvänä esimerkkinä ovat useat yhteydenotot edellä mainituista organisaatioista myös maakunnalliseen sukupolven- ja omistajanvaihdospalveluun. Osa näistä yhteydenotoista on johtanut myös toteutuneisiin, onnistuneisiin yrityskauppoihin.

Myös Työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot), Verohallinto, tilitoimistot, pankit sekä muut sidosryhmät ovat huomioineet palvelun ja ohjaavat yrittäjyydestä kiinnostuneet henkilöt uusyritysneuvonta- ja omistajanvaihdospalveluiden pariin. Kun näiden toimijoiden lisäksi huomioidaan kaikki yritysneuvontaa ja elinkeinopalveluita tarjoavat tahot, voidaan todeta, että töitä uuden yrittäjäpolven aktivoimiseksi tehdään laadukkaasti ja laajalla rintamalla. Myös tässä työssä maakuntamme on edistyksellinen ja esimerkillinen.

Kuten aiemmin mainittiin, Suomessa on alueellisesti käynnistetty useita kehittämishankkeita vastaavanlaisten palveluiden rakentamiseksi, mutta pysyvää toimintamallia näistä ei ole saatu kuin joillakin yksittäisillä alueilla. Nyt, marraskuussa 2011, Satakunnassa voidaan olla ylpeitä palvelun vakiintumisesta, laadukkaudesta, vaikuttavuudesta sekä tuloksista. Toivottavasti maakuntamme toimijat jatkavat arvokasta työtään sukupolven- ja omistajanvaihdosten edistämiseksi myös tulevaisuudessa. Onhan muistettava, että valtaosa uusista työpaikoista Suomessa syntyy nimenomaan pieniin ja keskiisuriin yrityksiin, ja että juuri yrittäjyys kantaa Suomea.

ANNALA, OLLI

Satakunnan Yrittäjät ry

Olli Annala on Satakunnan Yrittäjien sukupolven- ja omistajanvaihdoskoordinaattori, joka opastaa ja neuvoo yrittäjiä maksuttomasti ja luottamuksellisesti koko maakunnassa

ARAMO-IMMONEN, HELI

Tampereen teknillinen yliopisto

TkT Heli Aramo-Immonen työskentelee Tampereen teknillisen yliopiston Porin yksikössä teollisuustalouden yliopistonlehtorina. Hän on aikaisemmin työskennellyt 15 vuotta teollisuudessa kansainvälisissä esimies- ja asiantuntijatehtävissä. Helille on myönnetty Porin yliopistokeskuksen ”Vuoden Tutkijan 2010” tunnustus aktiivisesta kansainvälisestä julkaisu- ja tiedeyhteisöstä. heli.aramo-immonen@tut.fi

HYTTI, ULLA

Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

Dosentti Ulla Hytti työskentelee tutkimusjohtajana TSE Entre -tutkimusryhmässä. Ulla Hytti on väitellyt vuonna 2003 yrittäjäidentiteetin rakentumisesta, mikä on hänen keskeinen asiantuntemusalueensa. Hytillä on lukuisia kansainvälisiä julkaisuja yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden opettamisen alueelta. Hytin tutkimuksessa on tarkasteltu myös naisyrittäjyyttä erityiskysymyksenä. Lukuvuonna 2010–2011 hän toimi yrittäjyyden ma. professorina kauppakorkeakoulun Porin yksikössä ja vastasi naisyrittäjyyden Elämys -kehittämishankkeen ja siihen liittyvän tutkimushankkeen loppuun viemisestä. Hytti toimii yrittäjyyden opettajana ja kouluttajana yliopiston perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksessa. Hytti on toiminut kouluttajana ja vastuullisena vetäjänä Euroopan komission JRC-tutkimuslaitoksen tutkijoille suunnatussa yrittäjyyskoulutusohjelmassa vuosina 2008–2011. Lisäksi hän on ollut luovien alojen hautomon, Creven, ohjausryhmän jäsen vuodesta 2009 ja Turun ammattikorkeakoulun yrittäjyyden neuvottelukunnan jäsen vuodesta 2009.

KAINU, ARI-PEKKA
Satakunnan ammattikorkeakoulu

Ari-Pekka Kainu, KM, toimii tällä hetkellä Satakunnan ammattikorkeakoulussa kehittämisspäällikkönä tekniikan ja merenkulun toimialalla. Kainu on työskennellyt SAMK:ssa vuodesta 2004 lähtien projektipäällikön tehtävissä useissa EU- rahoitteisissa yrittäjyyden edistämiseen liittyvissä hankkeissa, yritysveltoisissa TKI-projekteissa sekä Yrityskiihdyttämön kiihdyttämöpäällikkönä.

LAINE, KARI
Satakunnan ammattikorkeakoulu

Tekniikan tohtori Kari Laine työskentelee Satakunnan ammattikorkeakoulussa tutkimusjohtajana tekniikan ja merenkulun toimialalla. Hänen kiinnostuksensa kohteita ovat innovaatiojohtaminen, korkeakoulutuksen ja työelämän vuorovaikutus ja osaamisintensiivinen yrittäjyys.

LEPISTÖ, JAANA
Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos

Käsityökasvatuksen yliopistotutkija, KT Jaana Lepistö, toimii opettajankoulutuslaitoksen Rauman yksikön johtajana. Hänen tutkimusalueitaan ovat käsityökasvatus ja yrittäjyyskasvatus. Näistä hänellä on useita kansallisia julkaisuja. Hän on toiminut opettajankouluttajana 19 vuotta. Asiantuntijatehtäviä hänellä on Opetushallituksessa, Kansallisen YES-hankkeen maakunnallisen YES-tiimin jäsenenä Satakunnassa (asiantuntijuusalueena pedagoginen yrittäjyyskasvatus) sekä Satakunnan korkeakoululaitoksen strategian yrittäjyysryhmän jäsenenä. Hän toimii valtakunnallisen Tasa-arvo- ja sukupuolietoinen opettajankoulutus TA-SUKO-hankkeen 1.4.2008–31.12.2010 tutkija ja asiantuntijaverkoston jäsenenä ja hankkeen tutkimusohjelman yhden (3) tutkimushankkeen vastuuhenkilönä. Lisäksi hän on toiminut Rauman opettajankoulutuslaitoksen täydennyskoulutus-keskuksen Sat@Opin järjestämän Rehtori- ja johtamistaidon koulutuksen (25op) 9.8.2006–31.12.2007 tieteellisenä johtajana. Hän toimii valtakunnallisen YVI-hankkeen 2010–2013 (Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen yleissivistävässä ja ammatillisessa opettajankoulutuksessa) OKL Rauman yksikön hankkeen vetäjänä.

LUNDELL, TEPPO

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Teppo Lundell toimii Satakunnan ammattikorkeakoulussa TKI-koordinaattorina ja Liiketoimintaosaamisen lehtorina. Lundell on työskennellyt eri EU-rahoitusinstrumenttien ja projektien parissa yli kymmenen vuoden ajan. Hän on toiminut operatiivisena projektikoordinaattorina yli 100 yritysprojektissa.

LÄHDENIEMI, MATTI

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Matti Lähdeniemi, dos, on toiminut Satakunnan ammattikorkeakoulun vararehtorina vuodesta 1997 lähtien sekä tekniikan ja merenkulun toimialajohtajana vuodesta 1996 lähtien. Lähdeniemi on Tampereen teknillisen yliopiston dosentti (elektronirakenne) ja Turun yliopiston dosentti (materiaalitutkimus). Lähdeniemi on toiminut useissa kansainvälisissä ja kotimaisissa tutkimus- ja kehittämistoiminnan asiantuntijatehtävissä. Lähdeniemen julkaisuluettelossa on noin 150 julkaisua seuraavilta aloilta: automaatio, kuvankäsittely, innovaatiot, osaamisen siirto, yrittäjyys ja laatu.

MARVA, MERI-MAIJA

Satakunnan ammattikorkeakoulu

KTM, koulutuspäällikkö Meri-Maija Marva on toiminut liiketalouden, markkinoinnin ja logistiikan opettajana sekä liiketoiminnan koulutus-päällikkönä. Vuodesta 2008 hänen on toiminut myös Satakunnan alueellisen perheyrittäjäverkoston koordinaattorina. Verkostossa on mukana 100 perheyrittäjä ja se on valtakunnallinen pilotti.

NIEMINEN, ANU-MARI
Satakunnan ammattikorkeakoulu

VTM, koulutussuunnittelija Anu-Mari Nieminen on toiminut liiketoiminnan koulutussuunnittelijana. Hän on toiminut Satakunnan Perheyrytysverkoston työryhmän sihteerinä vuodesta 2010. Alueellisessa verkostossa on mukana 100 perheyrytystä ja se on valtakunnallinen pilotti.

NIEMINEN, LENITA
Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

KTM Lenita Nieminen toimii projektitutkijana Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikössä. Nieminen on toiminut tutkijana Elämys-kehittämis- ja koulutushankkeessa. Nieminen on toiminut Turun kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun Porin yksiköiden yhteisen Creative Business Management -maisteriohjelman suunnittelijana ja osallistunut maisteriohjelman käynnistämiseen. Nieminen opettaa CBM-maisteriohjelmassa. Nieminen on Turun yliopiston kauppakorkeakoulun jatko-opiskelija.

NURMI, CIMMO
Satakunnan ammattikorkeakoulu

Cimmo Nurmi toimii Satakunnan ammattikorkeakoulussa tutkimusjohtajana. Hän on ollut vastuullisena johtajana yli 500 yritysprojektissa. Nurmi toimii myös kahdessa yrityksessä osakkaana ja toimitusjohtajana. Nurmi on valmistunut sovelletun matematiikan tohtoriksi Turun yliopistosta. Hänen tutkimusalueensa on laskennallinen älykkäys ja siinä erityisesti työvoiman hallintaan liittyvä optimointi, reittioptimointi, tuotantolinjojen optimointi, ympäristö- ja jätehuoltoon liittyvä optimointi sekä sarjaohjelmien optimointi.

PIIROINEN, HANNU

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Hannu Piironen on yhteiskuntatieteiden tohtori ja sosiaalialan yliopettaja Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Piironen työskentelee yliopettajana Diakonia-ammattikorkeakoulun Lännen Porin toimipaikassa. Aiemmin hän on työskennellyt muun muassa sosiaalityön yliopistonopettajana ja erikoissuunnittelijana Jyväskylän yliopiston Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa.

RÖNKKÖ, MARJA-LEENA

Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos

KT Rönkkö Marja-Leena toimii Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Rauman yksikössä käsityötieteen lehtorina. Hän on toiminut opettajankoulutuksessa vuodesta 1995. Lukuvuonna 2011–2012 Rönkkö toimii YVI-hankkeen (Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen yleisivistävässä ja ammatillisessa opettajankoulutuksessa) tutkijana yhteensä neljä kuukautta. Hankkeen aikana hän tutkii opiskelijoiden näkemyksiä yrittäjyyskasvatuksesta ja tarkastelee yrittäjyyskasvatuksessa käytettävää käsitteistöä. Lisäksi hänellä on asiantuntijatehtäviä hänellä on Satakunnan korkeakoululaitoksen strategian yrittäjyysryhmän jäsenenä sekä laaja-alaisesti opettajankoulutuksen erilaisissa työryhmissä.

Yrittäjyyden asialla on Satakunnan korkeakoululaitoksen (Satakorkea) yrittäjyysryhmän aikaansaama julkaisu, artikkelikokoelma, jossa valotetaan yrittäjyyden edistämisen ja yrittäjyyskasvatuksen tilannetta ja tavoitteita. Yrittäjyysosaaminen on vahvasti mukana Satakunnan korkeakoulujen yhteisessä strategiassa 2015. Korkeakoulujen yrittäjyysyhteistyössä on tiiviisti mukana myös Satakunnan Yrittäjät ry.

Yrittäjyyden edistämiseksi tehtävä työ ja yrittäjyyskasvatus näkyvät koulutuksessa, tutkimuksessa, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa sekä aluevaikutuksessa. Yrittäjyysopintojen ja -kasvatuksen kautta Satakunnan korkeakoulut pyrkivät kannustamaan ja kasvattamaan opiskelijoitaan yrittäjyyteen. Jokainen toimija kehittää omaan koulutusosaamiseensa liittyvää yrittäjyysopetusta, jotka yhdessä muodostavat yhden koko korkeakouluverkoston kattavan, yrittäjyyden edistämiseen liittyvän opintokokonaisuuden.

Julkaisu sisältää kymmenen asiantuntija-artikkelia, ja se on tarkoitettu opiskelijoille, opettajille, yrittäjille sekä kaikille yrittäjyydestä kiinnostuneille.

